EDDILI - TO EDUCATE
IS TO MAKE POSSIBLE
THE DISCOVERY OF LIFE

ΙΑΛΕΚΤΙΚΗ ΜΑΙΕΥΤΙΚΗ ΜΕΘΟΟΣ

Στην εκπαίδευση ενηλίκων

Επιμέλεια Amico Dolci, Fausto Amico

EDDILI
To EDucate is to make possible the DIscovery of LIfe

ΔΙΑΛΕΚΤΙΚΗ
ΜΑΙΕΥΤΙΚΗ
ΜΕΘΟΔΟΣ

Στην εκπαίδευση ενηλίκων

Επιμέλεια Amico Dolci και Fausto Amico
με τη στήριξη των Marie Marzloff, Hans Donders, Anja Stofberg, Sara Marcos Ispierto, Claudia Feth, Panayiotis Angelides, Simone Rizzi, Giorgio Comi, Gianna Cappello, Fabio Lo Verde.

Πρόγραμμα Δια Βίου Μάθησης

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος …….7

Εισαγωγή…….11

Κεφάλαιο I ……..……..15
Eddili: to educate is to make possible the discovery of life

Κεφάλαιο II 21
Η μαιευτική διαλεκτική μέθοδος (RMA)
2.1 Danilo Dolci ……21
2.2 Το θεωρητικό πλαίσιο …….22
2.3 RMA: παραδοχές και χαρακτηριστικά ……23
2.4 Η πορεία μάθησης μέσα από το RMA ……24
2.5 Το εργαστήρι του RMA ……. 26
2.6 Ο συντονιστής του RMA…… 30
2.7 Τα κλασικά θέματα του RMA …….32
2.8 Το RMA σαν εργαλείο κοινωνικού μετασχηματισμού ...32
2.9 Ο λόγος ύπαρξης του RMA στις μέρες μας …….35
2.10 Το RMA σαν μια πολυπολιτισμική συνάντηση …….36

Κεφάλαιο III ……..39
3.1 Πως να εφαρμοστούν τα προγράμματα εκπαίδευσης του RMA……..……..39
3.2 Μαθήματα πρόσωπο με πρόσωπο …...……40
3.2.1 Μετάδοση vs επικοινωνία …….40
3.2.2 Διδασκαλία vs εκπαίδευση ……...……45
3.2.3 Δημιουργικότητα ……...……...48
3.2.4 Μετασχηματισμός συγκρούσεων ……..51
3.3 Διαδικτυακά μαθήματα ……...…….55
3.3.1 Πολιτισμός της ειρήνης……...……..56
3.3.2 Ισότητα των φύλων……...…….58
3.3.3 Δημοκρατία και κοινωνική συμπερίληψη...……..59

Κεφαλαιο IV ……..…….63
Τα μαθησιακά επιτεύγματα
4.1 Η επίδραση στους ALS και καινοτόμες πλευρές του RMA στην εκπαίδευση ενηλίκων.……..……..63
4.2 Η επίδραση στους ενήλικες εκπαιδευόμενους …….66

Συμπεράσματα ……...…….67

Το γλωσσάρι του RMA ……..71

Παράρτημα ……...……..73

Μαθήματα προσωπικής πρόσβασης.…….……..80
Μάθημα 1: «*αυτοαξιολόγηση*».....80
Μάθημα 2: «*παιδαγωγική προσέγγιση: θεματοκεντρική vs Μαθητοκεντρική προσέγγιση*»…… ……83
Μάθημα 3: «*ιδιαιτερότητες της εκπαίδευσης ενηλίκων και γνώση για τη δια βίου μάθηση των ενηλίκων*» …….….86
Μάθημα 4: «*διαπολιτισμικές δεξιότητες και στάσεις απέναντι στη διαφορετικότητα*» …….……90
Μάθημα 5: «*δημιουργικότητα*» …….…….93

Ευχαριστίες ……..……..99

Βιβλιογραφία …….……..……101

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Σε έγγραφα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η ανάλυση της παρούσας κατάστασης σχετικά με την εκπαίδευση ενηλίκων στην Ευρώπη είναι ξεκάθαρη. Τα συμπεράσματα είναι:

- Όσο χειρότερη είναι η κοινωνική κατάσταση, τόσο λιγότερο επιθυμούν οι πολίτες να λαμβάνουν μέρος στην εκπαίδευση ενηλίκων.
- Η συμμετοχή είναι μικρότερη στην ύπαιθρο παρά στις πόλεις.
- Οι εθνικές μειονότητες λαμβάνουν σε μικρότερο βαθμό μέρος στην εκπαίδευση ενηλίκων συνειδητά σε σχέση με τον υπόλοιπο πληθυσμό.

Αυτά τα συμπεράσματα αποτελούν πρόκληση για την Ευρώπη. Ειδικά ένα πρόγραμμα όπως είναι το EDDILI (To EDucate is to make possible the DIscovery of LIfe) προσπαθεί να βρει λύσεις και πιθανόν καινούργιες προοπτικές στην εκπαίδευση ενηλίκων. Για να δημιουργηθεί μια καινούργια προοπτική πρέπει να κοιτάξουμε για κάποια συνοχή, μια ολιστική πολιτική στην εκπαίδευση ενηλίκων. Ένα από τα προβλήματα που αφορούν την εκπαίδευση ενηλίκων είναι το επίπεδο επαγγελματισμού και η έλλειψη γνώσης στη μεθοδολογία. Ειδικά, η ανεπίσημη εκπαίδευση σε ευρωπαϊκό επίπεδο έχει ανάγκη από τη θεωρία. Άλλο ένα πρόβλημα είναι η πρόσβαση στην εκπαίδευση από συγκεκριμένες ομάδες ανθρώπων. Οι εθνικές μειονότητες δεν λαμβάνουν μέρος στην εκπαίδευση και αυτό μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα τον κοινωνικό αποκλεισμό.
Κατά την περίοδο 2009 – 2011, 7 συνεργάτες συνεργάστηκαν σε ένα Lifelong learning Grundtvig Multilateral project το οποίο στηρίζεται στη μαιευτική μέθοδο την οποία ανέπτυξε ο Danilo Dolci στη Σικελία. Ο Danilo Dolci έψαχνε για πιθανούς τρόπους βελτίωσης των συνθηκών της ζωής των

φτωχών ανθρώπων σε δύο χωριά της Σικελίας. Τα προβλήματα με τα οποία ήρθε αντιμέτωπος ήταν ο κοινωνικός αποκλεισμός, η φτώχεια, το χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης κλπ. Έψαχνε για μία μέθοδο η οποία θα βοηθούσε στην αφύπνιση των ανθρώπων σχετικά με τη δύναμη τους μ' ένα δημοκρατικό και όχι βίαιο τρόπο.
Ο Dolci ήταν εμπνευσμένος από θεωρίες μίας ειρηνικής εκπαίδευσης. Μελέτησε τις γενικότερες ιδέες και ασχολήθηκε με επιστήμονες όπως οι Freire, Capitini, Boal, Chomsky, Gandhi, Socrates και αρκετούς άλλους και στο τέλος σχεδίασε τη μαιευτική μέθοδο (Reciprocal Maieutic Approach).
Μία από τις βασικότερες αρχές του RMA δεν επικρίθηκε. Αυτή η στάση της αποδοχής βοηθά στο να δημιουργηθεί μια ατμόσφαιρα ασφάλειας. Σε αυτή την ατμόσφαιρα τα άτομα μπορούν να εξωτερικεύσουν τις ελπίδες τους, τους στόχους και τα όνειρά τους. Θα τα ενδυναμώσει έτσι ώστε να λάβουν ενεργά μέρος για να φτάσουν τους στόχους τους με ένα δημοκρατικό τρόπο. Η ανεπίσημη εκπαίδευση μπορεί να προβάλει τέτοιου είδους εκπαιδευτικά περιβάλλοντα. Μια μέθοδος όπως το RMA αποτελεί το τέλειο εργαλείο έτσι ώστε να δημιουργήσει αυτό το είδος του περιβάλλοντος. Οι εθνικές μειονότητες και άλλες ομάδες διστάζουν να συμμετάσχουν σε επίσημα εκπαιδευτικά ιδρύματα. Προβλήματα γλώσσας, γραφειοκρατία και κριτική μπορεί να είναι δύσκολο να ξεπεραστούν από αυτές τις ομάδες ατόμων. Όταν το προσωπικό εκπαίδευσης ενηλίκων μπορέσει να δημιουργήσει μια ατμόσφαιρα βασισμένη στις αρχές του RMA, αυτές οι ομάδες θα είναι λιγότερο διστακτικές και θα έχουν περισσότερα κίνητρα για να αναμειχθούν στην εκπαίδευσή τους.
Τα τελευταία δύο χρόνια ήταν ενδιαφέροντα. Όχι μόνο η επαφή που υπήρξε με τη μέθοδο αυτή αλλά και οι συζητήσεις που έλαβαν χώρα κατά τη διάρκεια του προγράμματος. Συζητήσεις με εκπαιδευτές ενηλίκων, μαθητές υπήρξαν καρποφόρες. Δημιουργήσαμε μια νέα προοπτική ειρηνικής

εκπαίδευσης. Σε αυτό το εγχειρίδιο μπορείτε να διαβάσετε για τη μεθοδολογία, τους στόχους των εκπαιδευτικών προγραμμάτων και να μάθετε πως εφαρμόζεται το RMA σε διαφορετικά περιβάλλοντα με διαφορετικούς στόχους. Οι στόχοι τους προγράμματος είναι θετικοί και παρακινούν στην εφαρμογή του προγράμματος. Η έρευνα είναι απαραίτητη για να αναπτυχθεί ένα νέο σώμα γνώσης, θεωρίας και μεθοδολογίας. Προσωπικά είμαι πολύ ευχαριστημένος που βλέπω ότι μια τέτοια μέθοδος έχει θετική επίδραση τόσο στους εκπαιδευόμενους όσο και στους εκπαιδευτές. Μεθοδολογίες που βασίζονται πάνω σε αυτές τις αρχές παραμένουν ακόμη ζωντανές.

Ειλικρινά το ελπίζω!

Hans Donders MSC
Senior Lecturer
Rotterdam University Of Applied Science

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το εγχειρίδιο αυτό παρουσιάζει τα συμπεράσματα των συνεχών ανταλλαγών εμπειριών των τελευταίων δύο χρόνων έπειτα από την πειραματική εφαρμογή του RMA στην εκπαίδευση ενηλίκων – η οποία συμπεριλάμβανε συνεργάτες του προγράμματος, εκπαιδευτές ενηλίκων και ενήλικες εκπαιδευόμενους από επτά συνεργάτες διαφορετικών χωρών. Ο κύριος στόχος είναι να κοινοποιηθούν τα αποτελέσματα της μαθησιακής διαδικασίας σε ένα ευρύτερο κοινό, αλλά και να υποστηριχθεί η περαιτέρω ανάπτυξη τόσο σε εθνικό όσο και σε τοπικό επίπεδο.

Σε ποιους απευθύνεται αυτό το εγχειρίδιο

Το εγχειρίδιο αυτό έχει ως στόχο να δώσει οδηγίες σχετικά με τη χρήση και εφαρμογή της Reciprocal Maieutic Approach (RMA) του Danilo Dolci ως μίας καινούργιας παιδαγωγικής προσέγγισης που μπορεί να χρησιμοποιηθεί στην εκπαίδευση ενηλίκων. Προβάλλει τις βασικές θεωρητικές ιδέες που σχετίζονται με το RMA όπως για παράδειγμα το πώς μπορεί να εφαρμοστεί σε πρακτικό επίπεδο

Αυτό το εγχειρίδιο πρόκειται να χρησιμοποιηθεί από εκπαιδευτές ενηλίκων. Επίσης μπορεί να χρησιμοποιηθεί για εκπαιδευτικά προγράμματα με ενήλικες εκπαιδευόμενους και με νεαρά άτομα. Έχει γραφτεί σαν ένα εργαλείο αναφοράς για δασκάλους, εκπαιδευτές, κοινωνικούς λειτουργούς οι οποίοι βρίσκονται σε ιδρύματα και οργανισμούς και προωθούν την εκπαίδευση ενηλίκων. Επίσης αναφέρεται και σε αυτούς που εργάζονται σε οργανισμούς, κοινωνικές υπηρεσίες, ινστιτούτα υγείας και σχετίζονται με την εκπαίδευση ενηλίκων. Σημειώνεται ότι αυτό το εγχειρίδιο δεν μπορεί να αντικαταστήσει μία εκπαίδευση που πραγματοποιείται με την παρουσία όλων των συμμετεχόντων και ότι λειτουργεί σαν ένα υποστηρικτικό εργαλείο.

Πως χρησιμοποιείται αυτό το εγχειρίδιο

Ακολουθώντας την εισαγωγή, το πρώτο κεφάλαιο παρουσιάζει σε συντομία το EDDILI και τους συνεργάτες του. Το δεύτερο κεφάλαιο ανακεφαλαιώνει τους κύριους στόχους και τις παιδαγωγικές αρχές που αφορούν στο RMA όπως είναι η αξία της στο περιβάλλον την εκπαίδευσης ενηλίκων. Ο στόχος αυτού του κεφαλαίου είναι τα προβάλλει το θεωρητικό υπόβαθρο καθώς και βήμα προς βήμα οδηγίες στο πώς να χρησιμοποιείται το RMA σαν παιδαγωγική προσέγγιση.
Το τρίτο κεφάλαιο περιγράφει την πορεία σχεδιασμού και συγκρότησης εκπαιδευτικών προγραμμάτων χρησιμοποιώντας το RMA εστιάζοντας στο πως αυτή η μέθοδος χρησιμοποιήθηκε σε ανεπίσημες εκπαιδευτικές μεθοδολογίες.
Το τέταρτο κεφάλαιο περιλαμβάνει τα μαθησιακά αποτελέσματα και προοπτικές που αναμένονται από τους εκπαιδευτές ενηλίκων στο τέλος του προγράμματος.
Τέλος, ο επίλογος αναφέρεται στο τι έχουμε μάθει κατά τη διάρκεια του προγράμματος και τι μπορούμε να κάνουμε αργότερα.
Το εγχειρίδιο επίσης περιλαμβάνει:

- Το γλωσσάριο, το οποίο περιλαμβάνει λέξεις κλειδιά σχετικά με το RMA αλλά και το εκπαιδευτικό έργο του Danilo Dolci.
- Το παράρτημα, το οποίο περιλάμβανε παρατηρήσεις που αξιολογούσαν την πρόοδο του RMA (Αξιολόγηση για τα μαθήματα πρόσωπο με πρόσωπο: το ημερολόγιο των μαθημάτων αυτών. Η αξιολόγηση για τα διαδικτυακά μαθήματα: η σύντομη αναφορά για κάθε μάθημα)[1].

[1] Τα εργαλεία αξιολόγησης που προτάθηκαν πιο πάνω αναπτύχθηκαν με τους εξωτερικούς αξιολογητές του προγράμματος EDDILI, Gianna Cappello και Fabio Lo Verde από το Πανεπιστήμιο του Παλέρμο.

- Η βιβλιογραφία.
- Τα μαθήματα με εύκολη πρόσβαση από τον καθένα για ανεξάρτητη μάθηση σε κάποια ειδικά θέματα.
- Ένα DVD, το οποίο περιλαμβάνει το τελικό εγχειρίδιο στα αγγλικά, ένα video ενός εργαστηρίου του RMA, ένα κεφάλαιο αφιερωμένο στη ζωή και το έργο του Danilo Dolci και φωτογραφικό υλικό από το πρόγραμμα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι

EDDILI: to educate is to make possible the discovery of life

Το EDDILI είναι ένα πρόγραμμα παγκόσμιας έρευνας, που απευθύνεται σε εκπαιδευτές ενηλίκων, όπως δάσκαλοι ενηλίκων και ενήλικες εκπαιδευόμενοι. Οι παγκόσμιοι συνεργάτες στοχεύουν στο να εξετάσουν και να μοιραστούν την μέθοδο αυτή του Danilo Dolci. Το πρόγραμμα επιχορηγείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση μέσω των προγραμμάτων της δια βίου μάθησης και υπό την επίβλεψη των προγραμμάτων Grundtvig Multilateral.

Στόχοι

Οι κύριοι στόχοι του EDDILI είναι οι ακόλουθοι:

- Χρήση του RMA με τους συνεργάτες
- Να βοηθήσει τους ALS να αποκτήσουν ικανότητες μέσω του RMA.
- Να βελτιώσει την ποιότητα του μαθησιακού περιβάλλοντος για τους ενήλικες εκπαιδευόμενους.
- Να δημιουργήσει πιθανότητες για απόκτηση νέων γνώσεων, ικανοτήτων και στάσεων.
- Να ενθαρρύνει τους εκπαιδευτές ενηλίκων να δημιουργήσουν ένα δίκτυο.

Προσέγγιση του προγράμματος

Το πρόγραμμα περιλαμβάνει μία ερευνητική προσέγγιση που στοχεύει στο να ερευνήσει την επίδραση του RMA πάνω στους εκπαιδευτές ενηλίκων και συμβάλλει στην ανάπτυξη μιας μεθόδου η οποία μπορεί να χρησιμοποιηθεί και να εφαρμοστεί σε μία ευρύτερη ομάδα ανθρώπων σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Οι παγκόσμιοι συνεργάτες

Το EDDILI είναι το αποτέλεσμα της συνεργασίας μεταξύ επτά συνεργατών από έξι Ευρωπαϊκές χώρες (Ιταλία, Κύπρος, Ισπανία, Γερμανία, Ολλανδία και Ελβετία) και οι οποίες αντιπροσωπεύονται από μη κυβερνητικούς οργανισμούς, πανεπιστήμια και εκπαιδευτικά κέντρα. Επίσης υπάρχει μία μεγάλη ομάδα από ειδικούς οι οποίοι αναμειγνύονται στην εκπαίδευση ενηλίκων.

Center for Creative Development "Danilo Dolci" (Κέντρο Δημιουργικής Ανάπτυξης «Danilo Dolci»), Ιταλία – Συνεργάτης προγράμματος
Ο CSC είναι ένας μη κερδοσκοπικός οργανισμός που αποτελείται από νεαρά άτομα και ενήλικες. Ο οργανισμός δημιουργήθηκε χάρη στην εκπαίδευση και επαγγελματική εμπειρία του Danilo Dolci. Στις μέρες μας οι κυριότεροι στόχοι του είναι: να προωθήσει την εκπαίδευση των παιδιών, των νέων ατόμων και των ενηλίκων χρησιμοποιώντας τη μαιευτική μέθοδο RMA και τη μη βίαιη εκπαίδευση. Να διδάξει την κουλτούρα της ειρήνης. Να ενισχύσει τον διαπολιτισμικό διάλογο. Να προωθήσει τη συμμετοχική δημοκρατία και να προβάλλει τη ζωή και το έργο του Danilo Dolci.
Ιστοσελίδα: www.danilodolci.org

CESIE – **European Centre of Studies and Initiatives,** Ιταλία
Ο CESIE είναι ένας μη κερδοσκοπικός και ανεξάρτητος, ευρωπαϊκός, μη κυβερνητικός οργανισμός. Δημιουργήθηκε το 2001, εμπνευσμένος από το έργο και τις μεθόδους του Danilo Dolci. Ο οργανισμός εργάζεται για την προώθηση της πολιτισμικής, της εκπαιδευτικής, της επιστημονικής και οικονομικής ανάπτυξης τόσο σε τοπικό όσο σε παγκόσμιο επίπεδο. Οι κύριοι στόχοι του οργανισμού είναι: να προωθήσει τον πολυπολιτισμικό διάλογο, να υποστηρίξει την κοινωνική συμπερίληψη και τις ίσες ευκαιρίες, να διευκολύνει τη δια βίου μάθηση και εκπαίδευση. Να αναπτύξει και να

υποστηρίξει ένα διαδικτυακό χώρο σε τοπικό και παγκόσμιο επίπεδο. Να ενθαρρύνει την παγκόσμια συνεργασία.
Ιστοσελίδα: www.cesie.org

Ίδρυμα INTRAS , Ισπανία
Ο INTRAS (Έρευνα και Θεραπεία της Πνευματικής υγείας) δημιουργήθηκε ως ένας μη κερδοσκοπικός οργανισμός, αναζητώντας την ποιότητα στην έρευνα. Ο οργανισμός αποτελείται από διάφορα κέντρα κοινωνικής συμπερίληψης. Ο INTRAS στοχεύει στο να βελτιώσει την ποιότητα της ζωής των ατόμων που υποφέρουν από νοητικά προβλήματα και νοητικές αναπηρίες αλλά και ηλικιωμένων ατόμων με την προσφορά κοινωνικής και ιατρικής βοήθειας και με την προώθηση της έρευνας.
Ιστοσελίδα: www.intras.es

Πανεπιστήμιο Λευκωσίας, Κύπρος
Το Πανεπιστήμιο Λευκωσίας (UNIC) είναι το μεγαλύτερο ιδιωτικό πανεπιστήμιο στην Κύπρο με 200 άτομα προσωπικό πλήρης απασχόλησης και 90 μερικής απασχόλησης. Επίσης παρέχει μία μεγάλη ποικιλία προπτυχιακών και μεταπτυχιακών προγραμμάτων στον τομέα της εκπαίδευσης, της ειδικής εκπαίδευσης, της επιστήμης των υπολογιστών, της μηχανικής, των επιχειρήσεων και των επικοινωνιών. Η σχολή Επιστημών Αγωγής εργοδοτεί 22 άτομα πλήρους απασχόλησης και 32 άτομα μερικής απασχόλησης. Επίσης προσφέρει πτυχία Δημοτικής και Προδημοτικής εκπαίδευσης και μεταπτυχιακούς τίτλους στην Εκπαίδευση, στην Εκπαιδευτική ηγεσία και στην Ειδική Εκπαίδευση.
Ιστοσελίδα: www.unic.ac.cy

Hogeschool Rotterdam. Πανεπιστήμιο Εφαρμοσμένων Επιστημών του Rotterdam.
Ολλανδία

Το Πανεπιστήμιο του Rotterdam είναι ένα από τα καλύτερα πανεπιστήμια στις εφαρμοσμένες επιστήμες στην Ολλανδία με σχεδόν 30,000 φοιτητές. Το πανεπιστήμιο αποτελείται από 11 σχολές, προσφέρει περισσότερα από 80 προπτυχιακά και μεταπτυχιακά προγράμματα σε 7 διαφορετικούς τομείς: τέχνη, τεχνολογία, υγεία, συμπεριφορά και κοινωνία, μηχανολογική, εκπαίδευση και επιχειρήσεις. Οι συμμετέχοντες σε αυτό το πρόγραμμα προέρχονται από τη σχολή της κοινωνικής εργασίας.

CJD Frechen, Γερμανία
Η κυριότερη έμφαση στη δουλειά μας δίνεται στην επαγγελματική και κοινωνική αποκατάσταση. Σε αυτό το πανεπιστήμιο 250 νεαρές γυναίκες και άνδρες ζουν και σπουδάζουν κατά τη διάρκεια της εκπαίδευσής τους σε περισσότερα από 25 επαγγέλματα. Μια ομάδα γεμάτη εμπειρίες αποτελούμενη από δασκάλους, κοινωνικούς λειτουργούς και ψυχολόγους στηρίζουν την πορεία της αποκατάστασης.
Ιστοσελίδα: www.cjd-bbw-frechen.de/bbw-frechen

SFAL - Swiss Federation for Adult Learning, Ελβετία
Ο SFAL (Swiss Federation for Adult Learning) είναι ο οργανισμός – ομπρέλα της εκπαίδευσης ενηλίκων και της δια βίου μάθησης στην Ελβετία. Είναι ένας μη κυβερνητικός οργανισμός, ο οποίος αντιπροσωπεύει τα ιδιωτικά και δημόσια πανεπιστήμια, οργανισμούς, καθώς και αντιπροσώπους υπεύθυνους για την εκπαίδευση ενηλίκων. Επίσης ασχολείται και με πρόσωπα τα οποία σε ατομικό επίπεδο ενεργοποιούνται στην εκπαίδευση ενηλίκων (δια βίου μάθηση).
Ιστοσελίδα: SFAL www.alice.ch

Δραστηριότητες
Οι κυριότερες δραστηριότητες του προγράμματος The main activities of the project είναι οι ακόλουθες:

- Εκπαίδευση των εκπαιδευτών (ALS) σχετικά με το RMA.
- Αργότερα σε αυτούς τους εκπαιδευτές εφαρμόστηκε σε τοπικό επίπεδο ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα χρησιμοποιώντας το RMA, σαν τη βασική παιδαγωγική μέθοδο. Τα εκπαιδευτικά μαθήματα περιλάμβαναν: 8 μαθήματα πρόσωπο με πρόσωπο, 5 διαδικτυακά μαθήματα και 1 διεθνές σεμινάριο.
- Μετά το πρόγραμμα εκπαίδευσης, ένα τελικό εγχειρίδιο για το RMA δημιουργήθηκε.
- Στο μεταξύ, οι ALS έκαναν τη θεωρία πράξη στην καθημερινή εργασία τους έχοντας ως στόχο να αξιολογήσουν την επίδραση της μεθόδου του RMA.
- Έπειτα από την αξιολόγηση της μεθόδου, δημιουργήθηκε η τελική μορφή του εγχειριδίου.
- Η ποιότητα της όλης διαδικασίας έχει διασφαλιστεί με την εφαρμογή ενός σχεδίου ποιότητας και ο στόχος ήταν να παρακολουθείται από ένα εξωτερικό αξιολογητή.
- Δραστηριότητες πραγματοποιήθηκαν τόσο σε τοπικό όσο και σε παγκόσμιο επίπεδο.

Αποτελέσματα/Στόχοι του προγράμματος

Οι κυριότεροι στόχοι του EDDILI ήταν οι ακόλουθοι:

- Εγχειρίδιο με οδηγίες για το RMA + DVD
- Διαδικτυακά και προσωπικής πρόσβασης μαθήματα
- Ιστοσελίδα με ανοιχτή συνομιλία για τους καινούργιους χρήστες.
- Δίκτυο των εκπαιδευτών ALS οι οποίοι χρησιμοποιούν το RMA στη διδασκαλία τους – νέα παιδαγωγική γνώση, ικανότητες και στάσεις.
- Αυξημένη εμπειρία, νέες συνεργασίες.
- Ενήλικοι εκπαιδευόμενοι.

- Τοπικές κοινότητες – διαπολιτισμική συνείδηση, γνώση για ευρωπαϊκά προγράμματα.

Λεπτομέρειες του προγράμματος

Η ιστοσελίδα:
http://reciprocalmaieutic.danilodolci.it/

Η πλατφόρμα μάθησης:
http://EDDILI-elearning.danilodolci.it/

Η σελίδα στο Facebook:
https://www.facebook.com/eddili

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙ
Η μαιευτική μέθοδος

«Εάν το μάτι δεν βλέπει πιο μακριά, τότε δεν βλέπει.
Εάν το δέρμα δεν αισθάνεται, τότε δεν γεύεται
Εάν δεν έχουμε φαντασία, πεθαίνουμε.»[2]

2.1 Danilo Dolci

Ο Danilo Dolci (Trieste, 28 Ιουνίου 1924 – Trappeto, 30 Δεκεμβρίου 1997) ήταν ένας Ιταλός ακτιβιστής, κοινωνιολόγος, διάσημος εκπαιδευτικός και ποιητής. Ο Danilo Dolci ήρθε από τη Βόρεια Ιταλία στη Σικελία στις αρχές του 1950. Θεωρείται ένας από τους πρωταγωνιστές του κινήματος απόρριψης της βίας στην Ιταλία και έμεινε γνωστός ως ο Ghandi της Σικελίας. Κατά τη διάρκεια της ζωής του, δούλεψε με φτωχούς ανθρώπους και μαφιόζικες κοινότητες στη Σικελία αποσκοπώντας στο να μελετήσει τις συνθήκες διαβίωσης και προσπάθησε να τους βοηθήσει εντοπίζοντας πιθανά στοιχεία αλλαγής. Πίστευε ότι οι πηγές των αλλαγών στη Σικελία –όπως σε άλλες περιοχές του κόσμου- υπάρχουν και πρέπει να αναδειχθούν από τους πολίτες, ώστε να αποκαλύψουν τις ιδέες του και τα κίνητρά τους. Στη δουλειά του, ο Danilo θεωρούσε την εκπαιδευτική δέσμευση ως ένα αναγκαίο και φυσικό σκοπό, έτσι ώστε να δημιουργήσει μία ενεργή και υπεύθυνη κοινωνία. Πήρε πάρα πολλά παγκόσμια βραβεία για τις προσπάθειές του. Έγραψε περισσότερα από 50 βιβλία, και κάποια από αυτά μεταφράστηκαν σε διαφορετικές γλώσσες. Κέρδισε το βραβείο Lenin Peace το 1957 και το βραβείο Gandhi το 1989. Επίσης πήρε τρεις φορές το Νόμπελ Ειρήνης[3].

[2] Από το "The World is only one Creature", Danilo Dolci, 1984
[3] Αναφορικά με το DVD περιλαμβάνει περισσότερες πληροφορίες για τη βιογραφία του Danilo Dolci.

«Πριν η μέρα διώξει τα αστέρια, κάθε πρωί ψάχνω στη σιωπή μου. Δεσμεύω τον εαυτό μου σε ενεργείς πρωτοβουλίες. Το ξέρω ότι μόλις αρχίσαμε να καταλαβαίνουμε ότι οι άνθρωποι μπορούν να μάθουν πραγματικά μόνο αν θέλουν να ερευνήσουν και να μάθουν πως μπορούν να το κάνουν αυτό όλοι μαζί. Και είναι ριψοκίνδυνο να ξεχάσουμε κάτι που ξέρει κάποιος.»[4]

2.2 Το θεωρητικό πλαίσιο

Το RMA είναι μία διαλεκτική μέθοδος συζήτησης και ανάλυσης του εαυτού για την ενδυνάμωση των κοινοτήτων αλλά και των ατόμων και μπορεί να χαρακτηριστεί σαν «μία μέθοδος συλλογικής έρευνας η οποία παίρνει, σαν αφετηρία, την εμπειρία των ατόμων» (Dolci, 1996). Το RMA δημιουργήθηκε από τον Danilo Dolci μέσα από τη μαιευτική μέθοδο του Σωκράτη. Προέρχεται από την αρχαιοελληνική λέξη "μαιευτικός": Κάθε πράξη της εκπαίδευσης βοηθά στη γέννηση της πλήρους γνώσης του εκπαιδευόμενου ο οποίος θέλει να μάθει, όπως η μητέρα θέλει να βγάλει το παιδί από μέσα της. Η μαιευτική μέθοδος του Σωκράτη αναφέρει τον Σωκράτη ως «μαμή» της γνώσης, ο οποίος δεν γεμίζει το μυαλό με πληροφορίες αλλά τον βοηθά να ανακαλύψει τη γνώση, χρησιμοποιώντας τον διάλογο ως ένα μέσο για την ανακάλυψη της αλήθειας. Αυτό που διαφοροποιεί τις δύο ιδέες είναι το γεγονός ότι η μέθοδος του Σωκράτη ήταν μίας κατεύθυνσης, αφού για τον Danilo Dolci η ιδέα της μάθησης έρχεται από την εμπειρία και η αλληλεπίδραση είναι απαραίτητη. Όπως αναφέρει και το όνομα, το RMA είναι μία διαδικασία ανάμεσα σε δύο τουλάχιστον άτομα και πραγματοποιείται φυσικά μέσα στην ομάδα, με ένα πρόσωπα να ρωτά ερωτήσεις και τα υπόλοιπα να δίνουν απαντήσεις. Είναι η μαιευτική και διαλεκτική επικοινωνία η οποία οδηγεί τους ανθρώπους στη γνώση και ο ένας μαθαίνει από τον άλλο. Ξεκινώντας από αυτό και εμπνευσμένος από μεγάλους

[4] Από το “The World is only one Creature”, Danilo Dolci, 1984

στοχαστές και ενεργούς ανθρώπους (Gandhi, 1999; Freire, 2002; Capitini, 1958; Chomsky, 1998; Moren, 2001; Galtung, 1957), ο Dolci δημιούργησε το RMA και άρχισε να το χρησιμοποιεί σε χωριά του Partinico και του Trappeto. Αγωνίστηκε για τα δικαιώματα των φτωχών και ενάντια στη μαφία. Το RMA είναι στενά συνδεδεμένο με την ιδέα της «μη βίαιης επικοινωνίας» (Rosemberg, 2001) και μπορεί να περιγραφεί σαν μία στρατηγική ομαδικής επικοινωνίας (Habermas, 1986) η οποία βοηθά όλα τα μέλη της ομάδας να δώσουν τις ιδέες και τις απόψεις τους (Mangano, 1992).

2.3 RMA: παραδοχές και χαρακτηριστικά

Παραδοχές

Ο διάλογος ως εργαλείο αλληλεπίδρασης και ενεργούς συμμετοχής.

Κάθε πρόσωπο έχει μία εσωτερική γνώση η οποία προέρχεται από την εμπειρία.

Η γνώση είναι δυναμική και πρέπει να κτίζεται μέσα στην ομάδα.

Καθένας όταν είναι συνδεδεμένος με την ομάδα μπορεί να αποτελέσει ένα στοιχείο αλλαγής.

Χαρακτηριστικά

Έμφαση στην ατομική και ομαδική εμπειρία.

Βαθιά ανάλυση και συμμετοχή όλων στη διαδικασία όπου κατανοούμε τις πραγματικές μας ανάγκες και την ευθύνη μας για αλλαγή.

Σύνδεση με την πραγματικότητα προκειμένου να αποσαφηνιστούν τα προβλήματα, να αναπτυχθεί η μαιευτική μέθοδος και να βρεθούν θετικές λύσεις.

Κτίσιμο εικόνων της πραγματικότητας μέσα από τη συνεισφορά όλων.

Ενεργή συμμετοχή. Ακρόαση. Επικοινωνία. Συνεργασία. Όχι βιαιότητα. Δημιουργικότητα. Ανοιχτοί ορίζοντες.

2.4 Η πορεία μάθησης μέσα από το RMA

Όλοι διευκρινίζουν
και μεγαλώνουν: μια συνάντηση αξίζει
εάν μέχρι το τέλος δεν είστε μόνοι σας
και πιο πολύ σε σχέση με πριν.[5]

Η διαδικασία μάθησης του RMA αρχίζει με μία ανάλυση μεγάλης διάρκειας και συζήτηση γύρω από τα σημαντικότερα θέματα της ομάδας, την εμβάθυνση στα συναισθήματα και τις ανάγκες των ανθρώπων. Μέσα από ένα συνεχή διάλογο ο οποίος εμπλουτίζει ένα νέο τρόπο διδασκαλίας, αρχίζουμε δίνοντας έμφαση στην ικανότητα του ατόμου να ανακαλύψει τα δικά του ζωτικά ενδιαφέροντα και να εκφράσει τα συναισθήματά του ελεύθερα.
Η ανάλυση των λέξεων είναι μία πρακτική η οποία χρησιμοποιείται από το RMA η οποία αποσκοπεί στο να ενισχύσει την ικανότητα των ανθρώπων να αναλύουν βαθύτερα την πραγματικότητα και να προβάλλουν τον εαυτό τους.

[5] Από το “The World is only one Creature”, Danilo Dolci, 1984

Ο τελικός στόχος δεν είναι να κατανοήσουμε το «σωστό νόημα», αλλά να φανεί το πώς τα νοήματα γίνονται με διαφορετικό τρόπο αντιληπτά από διαφορετικούς ανθρώπους αλλά και πως μπορούν να αναδιατυπωθούν μέσα από μία εμπειρική διαδικασία ανακάλυψης.
Είναι βασικό το ότι συνδυάζουμε τη θεωρία και την πράξη σε αυτή τη διαδικασία, γενικεύοντας την εμπειρία και αναπτύσσοντας στόχους στους οποίους θέλουμε να φτάσουμε. Πρέπει να παρατηρούμε, να ζούμε εμπειρίες, να πειραματιζόμαστε μαζί σε μία υποστηρικτική ατμόσφαιρα με στόχο να κατανοούμε ο ένας τον άλλο. Τελικά μέσα από το διάλογο, ο κάθε συμμετέχοντας σε ομάδα μαθαίνει ότι η ομάδα είναι ένας οργανισμός μέσα στον οποίο μπορεί να αναγνωριστεί η αξία του και να συμμετάσχουν στη διαμόρφωση μίας δημοκρατικής κοινωνίας.
Στη διαδικασία του RMA, η εκπαίδευση νοείται με την κλασική της σημασία, το «βγάζω προς τα έξω». Στόχος είναι να ανακαλύψουν, να αποφασίσουν, να μάθουν, να σχεδιάσουν, να σκεφτούν όλοι μαζί έτσι ώστε να γνωρίζουν βαθύτερα τους εαυτούς τους.
Η εκπαιδευτική διαδικασία πραγματοποιείται σε δύο φάσεις: οι πραγματικές συζητήσεις που πραγματοποιούνται καθώς και η ανάπτυξη των ικανοτήτων μέσα από τη συζήτηση και τις συναντήσεις των ομάδων. Η εμπειρία του να παίρνεις αποφάσεις, να μαθαίνεις να προσαρμόζεις και να συντονίζεις τα θέλω ενός με αυτά της υπόλοιπης ομάδας τόσο σε ατομικό επίπεδο όσο και σε ομαδικό, είναι σημαντικό για όλους. Η συζήτηση ενθαρρύνει αυτούς που μαθαίνουν να εκφραστούν ελεύθερα. Αυτό βοηθά τον εκπαιδευτή να έρθει πιο κοντά και να αντιληφθεί τον τρόπο που σκέφτεται και βλέπει αυτός που μαθαίνει.

«Η λέξεις, αργά και βασανιστικά, γίνονται δράση, ζωή..»[6]

2.5 Το εργαστήριο του RMA

Η πληρότητα και η απλότητα του εργαστηρίου του RMA μπορούν να γίνουν αντιληπτά μόνο από κάποιον που το βιώνει: η ερώτηση είναι επιστήμη και τέχνη.

Το περιεχόμενο

- Μέγιστος αριθμός συμμετεχόντων είναι 20 και ο ελάχιστος 10.
- Υπάρχει μόνο ένας συνεργάτης για κάθε μάθημα.
- Ως μέγιστη διάρκεια προτείνονται οι 3 ώρες.
- Ο χώρος διαμορφώνεται έτσι ώστε να δημιουργείται ένα δημοκρατικό και όχι ιεραρχικό περιβάλλον.
- Οι συμμετέχοντες κάθονται σε κύκλο (δύναμη και ισότητα), έτσι ώστε όλοι να έχουν την ίδια απόσταση από το κέντρο και κοιτάζουν ο ένας τον άλλο στα μάτια. Η απόσταση είναι ενδεικτική των σχέσεων, της επικοινωνίας, της έκφρασης και της δημιουργικότητας.
- Δεν υπάρχει αρχηγός, αφεντικό ή πλήρωμα. Πρέπει να γίνεται προσπάθεια δημιουργίας δημοκρατικού διαλόγου όπου είναι εύκολο να ακούμε τις ερωτήσεις και να σκεφτόμαστε ώστε να κάνουμε υπεύθυνες επιλογές.
- Είναι χρήσιμο να έχουμε ένα σημειωματάριο για να γράφουμε τις αλληλεπιδράσεις των ατόμων και να σημειώνουμε τους στόχους της ενότητας.
- Ζεστό, ευχάριστο και άνετο περιβάλλον. Μια στενή

σύνδεση με τη φύση θα βοηθούσε.

- Εάν είναι δυνατόν, είναι σημαντικό να δημιουργηθούν σχέσεις μεταξύ απλών ανθρώπων, ειδικών και επαγγελματιών μέσα στην ομάδα.

Προετοιμασία για το εργαστήριο του RMA

- Συνίσταται για όλους να κάνουν μία προετοιμασία από πριν (διαβάζοντας κάποια κείμενα, ερευνώντας, φέρνοντας άρθρα, τραγούδια, εικόνες).

- Το θέμα το οποίο θα συζητήσουν οι συμμετέχοντες αποφασίζεται πριν την έναρξη της συζήτησης, γιατί πρέπει όλοι να συμφωνούν για το θέμα.

Το εργαστήριο του RMA

Στην πρώτη συνάντηση, είναι σημαντικό οι συμμετέχοντες να παρουσιάσουν τους εαυτούς τους με τον δικό τους προσωπικό τρόπο ή να παρουσιάσουν το όνειρο τους και τους στόχους τους.

- Ο συνεργάτης του RMA παρουσιάζει το θέμα ή θέτει μια καλή ερώτηση. Για παράδειγμα *Τι είναι η ειρήνη σύμφωνα με τις δικές σας εμπειρίες; Τι είναι ο πόλεμος;*

- Το εργαστήριο πρέπει να αρχίσει ως μία διαδικασία υποβολής ερωτήσεων η οποία πρέπει να είναι εύκολη και να βασίζεται σε μια δημοκρατική δομή.

- Δεν είναι απαραίτητο να παρουσιαστεί από πριν το

θεωρητικό πλαίσιο του RMA.

- Ο συνεργάτης του RMA οργανώνει τη συζήτηση της ομάδας με στόχο να επιτρέπει σε κάθε συμμετέχοντα να έχει ίσο χρόνο σε κάθε συζήτηση, έτσι ώστε ο καθένας να εκφράζεται για κάθε θέμα.

- Είναι σημαντικό κάθε φορά να δίνεται έμφαση στις πραγματικές ανάγκες, ενδιαφέροντα, επιθυμίες και όνειρα, με σκοπό να γίνουν αντιληπτά τα καινούργια.

- Ο υπεύθυνος πρέπει να μάθει στην ομάδα πώς να ακούει ακόμη και την ίδια του την αναπνοή και πρέπει να δίνει στην ομάδα το σωστό ρυθμό με στόχο τη διαμόρφωση μίας καινούργιας ιδέας.

- Κατά τη διάρκεια της συζήτησης, οι συμμετέχοντες ζητούν να μιλήσουν όταν το επιθυμούν, δημιουργώντας μία σειρά η οποία πρέπει να γίνεται σεβαστή. Είναι καλή εξάσκηση για όλους τους συμμετέχοντες να εκφράζουν την άποψή τους στο θέμα.

- Είναι σημαντικό όλοι να είναι ενεργοί ακροατές των άλλων.

- Ο συντονιστής επίσης καλεί και αυτούς τους συμμετέχοντες που παρέμεναν σιωπηλοί να μιλήσουν, δίνοντάς τους την ευκαιρία να δεχτούν ή να αρνηθούν την πρόταση.

- Γενικά είναι στο χέρι του συντονιστή να επιτρέψει και να εμπνεύσει στιγμές κατά τις οποίες οι συμμετέχοντες δεν πιέζονται να δώσουν κάποια απάντηση, αλλά να ακούσουν πρώτα τους υπόλοιπους

και έπειτα να μιλήσουν.

Risulta importante mettere in atto la metafora del mosaic, cercare nessi connettere per associazioni di idée e analogie. I frammenti di conoscenza, esperienza, ipotesi apportati da ciascuno vengono via via messi in relazione grazie al contributo di tutti.

- Ο συντονιστής δεν πρέπει να επηρεάζει την ομάδα εκφέροντας και τη δική του γνώμη πάνω στο θέμα που συζητείται. Αντίθετα πρέπει να προωθεί τη διαλεκτική μέθοδο και την ανατροφοδότηση , να ζητά περισσότερες διευκρινίσεις ή παραδείγματα από τις εμπειρίες των συμμετεχόντων.

- Είναι σημαντικό ο συντονιστής να ηχογραφεί και να καταγράφει τα όσα λένε οι συμμετέχοντες.

Ο συντονιστής θα πρέπει επίσης να προσπαθεί να βελτιώσει την αυτονομία της ομάδας και τις ικανότητες για αυτό – οργάνωση.

- Μετά από ένα συγκεκριμένο αριθμό συναντήσεων όπου οι συμμετέχοντες απέκτησαν εμπειρία και γνώση του RMA, ο συντονιστής αλλάζει κατά τη διάρκεια του εργαστηρίου. Όλοι από λίγο μπορούν να γίνουν η «μαμή» κάποιου άλλου.

- Κατά τη διάρκεια του εργαστηρίου όλοι οι συμμετέχοντες συζητούν για το πώς οι εμπειρίες τους σχετίζονται με τις ανακαλύψεις της ομάδας.

Πώς να τελειώσουμε το εργαστήριο του RMA;

- Στο τέλος του εργαστηρίου ο συντονιστής κλείνει ζητώντας μία μικρή αξιολόγηση από τους συμμετέχοντες σχετικά με τις προσωπικές τους εμπειρίες και με το τι έμαθαν μέσα στην ομάδα. Η τελική αξιολόγηση θα επιτρέψει στους συμμετέχοντες να δεχτούν ανατροφοδότηση.

- Ο συντονιστής κλείνει το εργαστήριο κάνοντας μία ανακεφαλαίωση για το τι ειπώθηκε κατά τη διάρκεια της συνάντησης και να εξάγει τα συμπεράσματα που προέκυψαν.

- Επίσης πρέπει να μιλήσει για την επόμενη συνάντηση: πότε, ποια ώρα, για ποιο θέμα.

- Τέτοιες δραστηριότητες πρέπει να καταγράφονται συστηματικά και ο συντονιστής πρέπει να φυλάει τις ηχογραφήσεις και καταγραφές μετά από κάθε εργαστήριο και να συνθέτει τους κύριους στόχους.

2.6 Ο συντονιστής του RMA

Μέσα σε ένα εργαστήριο, ο συντονιστής του RMA δεν μεταφέρει γνώση από τον ένα στον άλλο, αλλά δημιουργεί τις κατάλληλες συνθήκες μέσα στις οποίες καθένας μαθαίνει πώς να εκφράζεται και να ερευνά τόσο σε ατομικό επίπεδο όσο και σε ομάδες.

Είναι ειδικός στην τεχνική του να θέτει ερωτήσεις. Είναι ικανός να περιμένει μέσα σε φυσιολογικά χρονικά πλαίσια, αξιολογώντας το τι παράγει το RMA υπό τη μορφή υποθέσεων, θέσεων, νέων ερωτήσεων, προτάσεων κλπ.

Γνωρίζει να ακούει έτσι ώστε να θέτει ερωτήσεις, προσπαθεί με άλλους να συνδέσει τις παρατηρήσεις και βοηθά στη συζήτηση αυτού που αρχίζει να αναδεικνύεται.
Δεν είναι αρχηγός, αλλά «μαμή», ειδικός στη θεωρία και στην πρακτική της ομαδικής εργασίας.

Χαρακτηριστικά του συντονιστή

- Ικανότητα να συντονίζει την εργασία της ομάδας και την ίδια στιγμή να είναι ένα με τους συμμετέχοντες, να δίνει προσοχή στα συναισθήματα, στους ατομικούς στόχους και τους στόχους της ομάδας και να διαχειρίζεται τον χρόνο.

- Ικανότητα να θέτει ερωτήσεις και να αναλύει τα προβλήματα χωρίς να δίνει τις λύσεις τους.

- Ικανότητα να «διαβάζει» και να κατανοεί την ομάδα, να αξιολογεί κάθε εμπειρία που ακούγεται από τους συμμετέχοντες.

- Επικοινωνιακές δεξιότητες: Ακροατής, καθαρή έκφραση, παρουσίαση, διαπολιτισμική επικοινωνία.

- Ικανότητα ανακεφαλαίωσης και χρήσης λέξεων κλειδιών, ικανότητα να αντικατοπτρίζει προσωπικές και ομαδικές ιδέες, να παρακινεί τους άλλους να μιλήσουν.

- Ικανότητα να διαχειρίζεται παρεξηγήσεις μέσα στην ομάδα και να τις επανακαθορίζει.

- Ανοιχτός στη διαφορετικότητα, ικανότητα να αποφεύγει ή να αλλάζει τις προκαταλήψεις και τις

ευαισθησίες.

- Δημιουργικότητα.

2.7 Κλασικά θέματα του RMA

Ο Danilo Dolci πέτυχε να κτίσει ένα δίκτυο από συνεργάτες, διανοούμενους και μη οι οποίοι ενδιαφέρονταν για τα μέσα επικοινωνίας και για θέματα κοινωνικά, πολιτικά και ανθρώπινα. Το 1988 δημιούργησε το «Μανιφέστο της επικοινωνίας», το οποίο αργότερα ονομάστηκε *Αντίγραφο του Μανιφέστο*. Ανησυχούσε για τα προβλήματα που ίσως να προέκυπταν από την «μαζική επικοινωνία» (όπως η αύξηση του μέσου μίας κατεύθυνσης, η τηλεόραση – προπαγάνδα). Οι φίλοι του από όλο τον κόσμο συμμετείχαν στο μανιφέστο της επικοινωνίας και ήταν όλοι σπουδαίες παγκόσμιες προσωπικότητες του πολιτισμού όπως οι Galtung, Chomski, Freire. Επίσης υπήρχαν και επιστήμονες όπως οι Rubbia, Levi Montalcini, Cavalli Sforza, καθώς και αντιπρόσωποι της πολιτισμικής στερεότητας όπως οι Don Ciotti και Monsignor Bello από την Ιταλία. Από το Μανιφέστο, φαίνεται καθαρά τι πίστευαν ο Dolci και οι συνεργάτες του για την επικοινωνία: Η ευκαιρία να μιλάς ελεύθερα, ακόμη και για αυτούς που συχνά δεν έχουν τέτοιου είδους ευκαιρία. Έτσι μπορούν να ακουστούν και να λάβουν απαντήσεις.

2.8 Το RMA σαν εργαλείο κοινωνικού μετασχηματισμού

Δεν είναι δυνατόν να εξασκείται η ειρηνική αλληλεπίδραση χωρίς να υπάρχει η ικανότητα της επικοινωνίας. Εκτός από την εμπειρία του Ghandi, είναι απαραίτητο να διευκρινιστεί:

Ποια είναι η διαφορά ανάμεσα στη μετάδοση και στην επικοινωνία;

Σύμφωνα με τον Dolci, η μετάδοση είναι συχνά συνεχής, μίας κατεύθυνσης και εξωφρενική, ενώ η επικοινωνία είναι πολλών κατευθύνσεων και χαρακτηρίζεται από την ενεργή συμμετοχή. Στο *Μανιφέστο*, ο Dolci προειδοποιεί για τις καταστροφές που μπορούν να επέλθουν από τις βίαιες σχέσεις σε όλα τα πεδία και προτείνει το RMA σαν εναλλακτική λύση. Το να επικοινωνούμε δεν σημαίνει μόνο να πληροφορούμε, να ανταλλάσουμε και να κωδικοποιούμε. Αντίθετα είναι μια κατάσταση απρόσμενης πολιτισμικής ευφορίας στενά συνδεδεμένης με τη δημιουργικότητα και την προσωπική ανάπτυξη.

Ποια η διαφορά ανάμεσα στη δύναμη και στην κυριαρχία;

Η κυριαρχία εντοπίζεται σε μια βίαιη κοινωνία, όπως υπογραμμίζει ο Dolci. Η «δύναμη» σημαίνει νίκη, ικανότητα για διαχείριση και για επίδραση σε κάποιες καταστάσεις, όταν φυσικά το επιτρέπει η διαθεσιμότητα του θέματος. Το να μαθαίνουμε να εκφράζουμε την προσωπική δύναμη είναι μία πρακτική και εσωτερική ανάγκη για τον καθένα, και σε διαφορετικά επίπεδα, μοιάζει να είναι συνδεδεμένη και με τη δημιουργικότητα. Όταν η προσωπική δύναμη προτίθεται να εξουσιάζει τους άλλους, γίνεται κυριαρχία, και είναι μία «ασθένεια» της δύναμης. Θεωρούμε ότι η δύναμη ενισχύει τη δημοκρατική συμμετοχή, αφού η κυριαρχία σημαίνει και βία και παραλογισμός ενώ δεν επιφέρει καμιά πρόοδο.

Ποια είναι η σχέση σήμερα ανάμεσα στην κυριαρχία και βίαιη μετάδοση;

Σύμφωνα με τον Dolci, η μάθηση διαμορφώνεται ανάλογα με το τι έχουν μάθει οι άλλοι άνθρωποι. Ο Dolci τονίζει ότι ένα από τα πιο διαδεδομένα «ψέματα» το οποίο έχει μεταφραστεί σε διάφορες γλώσσες, είναι η σύγχυση της μετάδοσης με την επικοινωνία. Η μετάδοση μπορεί να είναι βίαιη ή και όχι, ενώ η επικοινωνία είναι ειλικρινής και όχι βίαιη: η μετάδοση είναι

σαν την αποστολή και συχνά αδιαφορεί για τον παραλήπτη. Η επικοινωνία προϋποθέτει συμμετοχή, ικανότητα έκφρασης, ενεργούς ακρόασης και ανατροφοδότησης ταυτόχρονα.
Η παροντική χρήση μονοδιάστατων εργαλείων επιτρέπει σε λίγα άτομα στον κόσμο να αποφασίζουν για το μέλλον της πλειονότητας. Η μετάδοση κάνει τους ανθρώπους παθητικούς δέκτες. Δεν είναι δύναμη αλλά μια μορφή κυριαρχίας που δείχνει τη μορφή της σχέσης που έχει το ενεργό άτομο το οποίο επηρεάζει το παθητικό με οικονομικά, ιδεολογικά και πολιτικά εργαλεία. Αν η δημιουργικότητα του κάθε ανθρώπου δεν μεγαλώνει, ούτε σε ατομικό ούτε σε ομαδικό επίπεδο, αυτός που έχει μεγαλύτερη δύναμη επιβάλλει τον εαυτό του στους άλλους.

Στις μέρες μας, η ικανότητα διαχωρισμού της μετάδοσης από την επικοινωνία, είναι ένα πρώτο βήμα για την ανάπτυξη της δημοκρατίας σε όλο τον κόσμο και της δημιουργικότητας των ανθρώπων. Στο μανιφέστο του ο Dolci υπογραμμίζει το πώς πολλά εργαλεία της κυριαρχίας ξεφεύγουν από το δημοκρατικό έλεγχο και την συνείδηση του λαού. Μόνο η επικοινωνία επιτρέπει να ανακαλύπτουμε πως ο καθένας μπορεί να αναπτυχθεί σαν ένα μοναδικό και διαφορετικό πλάσμα – ον. Η αδυναμία της έκφρασης των απόψεων μας (και της επικοινωνίας) αλλά και η αδυναμία της χρήσης της δύναμής μας, μας σκοτώνει.

Δεν πρέπει να φοβόμαστε τη διάγνωση. Στην κοινωνία μας οι άνθρωποι αναπτύσσονται μέσα στο φόβο. Οι άνθρωποι είναι ανίκανοι να αναπτύξουν τα ενδιαφέροντά τους και να προετοιμάσουν τους εαυτούς τους για κοινωνικές αλλαγές. Οι άνθρωποι δεν μαθαίνουν να επικοινωνούν πραγματικά, ούτε πώς να εξασκούν τη δύναμή τους, να μαθαίνουν αντί να γίνονται παθητικοί δέκτες. Το φαινόμενο της αδυναμίας για επικοινωνία πρέπει να αντιμετωπίζεται σαν μία αρρώστια που πρέπει να θεραπευτεί.

«Είναι ένα πράγμα το να προσπαθούμε να αντικαταστήσουμε την παλιά δύναμη και είναι άλλο πράγμα να δημιουργούμε μια καινούργια δύναμη μέσα σε όλους.» Danilo Dolci

2.9 Ο λόγος ύπαρξης του RMA σήμερα

Αναζητώντας ποιος μπορεί να είναι ο λόγος της ύπαρξης και η λειτουργία του RMA στις μέρες μας, καθώς και ποια είναι η αξία της οργάνωσης εργαστηρίων για το RMA, μας κάνει να αντιληφθούμε για ακόμη μία φορά την εξυπνάδα και ευστροφία του άντρα αυτού, ο οποίος διαχώρισε την γνώση και την πράξη. Ο Giordano Bruno συμβούλευσε: *«μη συλλογίζεστε χωρίς δράση, μην ενεργείτε χωρίς σκέψη.»*
Εάν κάθε άτομο δεν εκπαιδεύεται για να αναγνωρίζει τα προβλήματα και να τα επιλύει, πιθανόν να εξελιχθεί σε ένα άτομο που δεν πιστεύει στην πιθανότητα για κοινωνική και προσωπική αλλαγή. Η ευθύνη των εκπαιδευτών είναι να δίνουν κίνητρα στους εκπαιδευόμενους με στόχο να ρωτούν και να αναρωτιούνται. Τα εργαστήρια του RMA προσφέρουν τον χώρο για να αντιμετωπίσει ο ένας τον άλλο με στόχο την διαμόρφωση ερευνητικών προγραμμάτων, ακόμη κι αν φαίνονται ουτοπικά. Επίσης μετατρέπονται στη στιγμή κατά την οποία αναζητείται η πραγματική σημασία των λέξεων. Τα εργαστήρια του RMA δίνουν την ευκαιρία να κοιτάξουμε βαθύτερα πάνω από όλες γενικότερες ιδέες. Πολλές φορές μπορεί να συμβεί και το ότι παλιές ιδέες που γίνονταν με παθητικό τρόπο αποδεκτές, τώρα να καταρρέουν. Επίσης άγνωστες προοπτικές γίνονται γνωστές.
Το RMA σήμερα παρουσιάζει και πάλι ένα δυνατό εργαλείο για να προωθήσει την κοινωνικοποίηση και τον κοινωνικό διάλογο τα οποία κάποια στιγμή χάθηκαν, ειδικά στη σύγχρονη κοινωνία. Τα εργαστήρια του RMA πρέπει να θεωρούνται σημαντικά κομμάτια του προγράμματος και της έρευνας. Γενικεύει στους ανθρώπους τη συνειδητοποίηση του πώς να αναγνωρίζουν τα προβλήματά τους και να σχεδιάζουν πιθανές λύσεις.

Ο Danilo Dolci μάζεψε τους ειρηνιστές, επιστήμονες, διανοούμενους, νεαρούς, κοινωνικούς ακτιβιστές, γυναίκες και παιδιά στα εργαστήρια του RMA. Χιλιάδες ανθρώπων έμαθαν με την πάροδο του χρόνου να ακροάζονται και να εκφράζονται, να σκέφτονται κριτικά και να δουλεύουν σε ομάδες προκειμένου να ανακαλύψουν στοιχεία αλλαγής. Σιγά σιγά, με το πέρασμα του χρόνου, πολλές δημοκρατικές εμπειρίες συνεισέφεραν για μία βαθύτερη αλλαγή στη Βόρεια Σικελία.

2.10 Το RMA σαν μία πολυπολιτισμική συνάντηση

Ο Danilo Dolci προώθησε το RMA με μία επικοινωνιακή προσέγγιση, η οποία ενθαρρύνει την αλλαγή ανάμεσα στα άτομα. Αποτέλεσμα αυτού ήταν να σπάσουν τα ευρωπαϊκά σύνορα και να αναπτυχθεί η μετανάστευση από τις ανατολικές στις νότιες χώρες. Ένας πολυπολιτισμικός και πολυγλωσσικός πολιτισμός πρέπει να δημιουργηθεί σε ευρωπαϊκό και παγκόσμιο επίπεδο. Είναι σημαντικό να ανακαλυφθούν ξανά οι σχέσεις ανάμεσα στις χώρες και τους πολιτισμούς με σκοπό την ενίσχυση των γεννών και την ανάπτυξη της κοινωνίας βασισμένης στο σεβασμό και τη συνεργασία. Το RMA φαίνεται να είναι μια ταιριαστή προσέγγιση η οποία είναι σε θέση να βοηθήσει τις διαπολιτισμικές σχέσεις ανάμεσα στους ανθρώπους. Η ετυμολογία της λέξης «culture» προέρχεται από το λατινικό *colere* και σημαίνει «καλλιεργώ». Ένα φυτό, το οποίο μεγαλώνει με αγάπη, δεν μεγαλώνει καλύτερα; Για το λόγο αυτό μόνο μέσα από την καλλιέργεια και την αγάπη, ένας πολιτισμός μπορεί να ανακαλυφθεί, να μεγαλώσει και να δημιουργηθεί σταδιακά. Το RMA ενισχύει μία παραγωγική ανταλλαγή ανάμεσα στα άτομα και στους πολιτισμούς, με την αποδοχή της διαφορετικότητας.
Επίσης με τη διαλεκτική ανταλλαγή κάθε πολιτισμός μπορεί να ξεπεράσει τα όριά του και να συνεχίσει να αναπτύσσεται. Θα είναι δυνατόν να δημιουργηθούν τα θεμέλια για μια νέα πραγματικότητα, όπου τα άτομα θα μάθουν πώς να

συνυπάρχουν. Επίσης θα καταλάβουν πως με την ενότητα μία καταστρεμμένη και βίαιη πραγματικότητα μπορεί να αλλάξει. Το RMA επιτρέπει σε ανθρώπους από διαφορετικούς πολιτισμούς και έθνη να αλληλεπιδρούν και να γνωρίζονται χρησιμοποιώντας τον διάλογο. Μας επιτρέπει επίσης να ανακαλύπτουμε στοιχεία αλλαγής για τη δημιουργία ενός καλύτερου μέλλοντος για κάθε άτομο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙΙ

3.1 Πως να εφαρμοστούν τα προγράμματα εκπαίδευσης του RMA

Σε αυτό το κεφάλαιο θα βρείτε κάποια παραδείγματα πρακτικής εφαρμογής και δραστηριότητες η οποίες αναπτύχθηκαν χρησιμοποιώντας το RMA με άλλα ανεπίσημα εκπαιδευτικά εργαλεία.

Τα εκπαιδευτικά προγράμματα του RMA μπορούν να πραγματοποιηθούν παρουσία των εκπαιδευτών, διαδικτυακά ή με τη χρήση και των δύο μεθόδων. Τα μαθήματα αυτά αποσκοπούν στη διάδοση ερωτήσεων και στην ανάπτυξη ποικίλων ανταγωνισμών, γνώσεων και στάσεων με τη χρήση επικοινωνιακών μεθόδων.

Σαν παράδειγμα, πιο κάτω θα βρείτε κάποια θέματα για ανάπτυξη μαθημάτων που γίνονται παρουσία των εκπαιδευόμενων και κάποια που μπορούν να πραγματοποιηθούν διαδικτυακά:

Μαθήματα παρουσία του εκπαιδευόμενου:

1. Μετάδοση Vs. Επικοινωνία.
2. Διδασκαλία Vs. Εκπαίδευση.
3. Δημιουργικότητα.
4. Μετασχηματισμός συγκρούσεων.

Διαδικτυακά μαθήματα:

1. Πολιτισμός της ειρήνης και της μη βιαιότητας.
2. Ισότητα των φύλων.
3. Δημοκρατία και κοινωνική συμπερίληψη

Λόγω της εύκολης προσαρμογής και ευρείας εφαρμογής του, το RMA μπορεί εύκολα να εφαρμοστεί σε μια ποικιλία άλλων θεμάτων. Οι δραστηριότητες πρέπει να διαμορφωθούν για συγκεκριμένους στόχους και ομάδες ατόμων. Είναι σημαντικό πρώτα να γνωριστεί η ομάδα, να καταλάβετε πόσο καλά

γνωρίζονται, ποιες είναι οι προτεραιότητες ή οι βασικές ανάγκες, τι αναμένει και τι επιθυμεί η ομάδα να μάθει.

Όλα τα μαθήματα πρόσωπο με πρόσωπο τα οποία αναφέρονται στις πιο κάτω παραγράφους χρησιμοποιούν την ίδια δομή:

- Εισαγωγή στο θέμα.
- Περιγραφή των δραστηριοτήτων συμπεριλαμβανομένου των στόχων, των οδηγιών και του χρόνου.
- Συμπεράσματα της ενότητας.

Τα διαδικτυακά μαθήματα πρέπει να αναπτύσσονται χρησιμοποιώντας ανάλογο περιβάλλον, όπως το «moodle» και κάθε δραστηριότητα πρέπει να περιλαμβάνει τους στόχους, τις οδηγίες και το χρόνο καθώς και τα συμπεράσματα.

Θυμηθείτε, αυτά τα μαθήματα είναι απλά ένα παράδειγμα για να περιγράψουμε τη διαδικασία σχεδιασμού και εφαρμογής των μαθημάτων χρησιμοποιώντας το RMA με άλλες ανεπίσημες εκπαιδευτικές μεθόδους.

3.2 Μαθήματα πρόσωπο με πρόσωπο

3.2.1 Μετάδοση VS Επικοινωνία

Αυτό το μάθημα εκπαίδευσης στοχεύει στην καλύτερη κατανόηση της διαφοράς ανάμεσα στην έννοια της «μετάδοσης» και της «επικοινωνίας».
Όπως έχει ήδη επισημανθεί στο κεφάλαιο 2, η επικοινωνία είναι μια διαδικασία πολυδιάστατη και βρίσκεται κοντά στη δημιουργικότητα και την ανθρώπινη ανάπτυξη. Αντίθετα, η έννοια της μετάδοσης στην μάθηση βασίζεται σε ένα κανάλι το οποίο ενώνει έναν αποστολέα και έναν παραλήπτη του μηνύματος. Ο παραλήπτης πρέπει μόνο να λάβει την πληροφορία από το κανάλι που χρησιμοποιείται από τον αποστολέα, ακόμη κι αν δεν είναι πάντα προσιτό σε αυτόν. Ο

αποστολέας (εκπαιδευτής), δεν μπορεί να ελέγξει τη δυσκολία του επιπέδου του μηνύματος και την πρόσβαση στο κανάλι.

Δραστηριότητα 1: Το εργαστήριο του RMA «Μετάδοση vs επικοινωνία»

ΣΤΟΧΟΙ: Να αναλυθεί η έννοια και η σημασία των λέξεων «μετάδοση» και
«επικοινωνία», οι διαφορές που υπάρχουν μεταξύ τους και οι επιδράσεις που έχουν και οι δύο ιδέες στην μαθησιακή διαδικασία.

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΟΣ ΧΡΟΝΟΣ: 120 λεπτά.

ΟΔΗΓΙΕΣ: Οι συμμετέχοντες κάθονται σε ένα κύκλο. Ο συντονιστής του RMA παρουσιάζει τον εαυτό του και καλεί κάθε συμμετέχοντα να παρουσιάσει τον εαυτό του ρωτώντας: *Ποιο είναι το προσωπικό σου όνειρο;*

Κάθε συμμετέχοντας αρχίζει να λέει κάτι για τον εαυτό του και τη ζωή του. Με αυτόν τον τρόπο είναι εύκολο να ανοιχτούν όλοι, να εκφραστούν και να ακούσουν τις απόψεις των άλλων συμμετεχόντων.

Έπειτα ρωτά στους συμμετέχοντες τις πιο κάτω ερωτήσεις:

- *Ποια είναι η σημασία της μετάδοσης σύμφωνα με τις δικές σου εμπειρίες;*
- *Ποια είναι η σημασία της επικοινωνίας σύμφωνα με τις δικές σου εμπειρίες;*

Η αφετηρία μιας δραστηριότητας του RMA μπορεί να είναι απλά μία ή δύο λέξεις. Κάθε συμμετέχοντας εκφράζει τη γνώμη του ελεύθερα πάνω στη σημασία των εννοιών αυτών, αρχίζοντας από την ετυμολογία. Βαθμιαία κάθε μια από αυτές τις λέξεις συνδέονται με ένα επίθετο, μια ιδέα, μια άποψη και

με αυτόν τον τρόπο αρχίζει το εργαστήριο. Το εργαστήριο ενεργοποιεί μια διαδικασία ανταλλαγής όπως η διαλεκτική διαδικασία και μόνο όταν η επικοινωνία μεταξύ των συμμετεχόντων στο εργαστήριο είναι καλά εγκατεστημένη θα υπάρξει ένας καταιγισμός ιδεών.
Τότε ο συντονιστής του RMA καλεί τους συμμετέχοντες να εκφράσουν τις απόψεις τους για την πιο κάτω ερώτηση:

- Κατά την άποψή σας ποια είναι η σχέση ανάμεσα στη βίαιη μετάδοση και στην κυριαρχία;

Ο συντονιστής καθορίζει τον τόνο της ομάδας και γράφει τις παρεμβάσεις των συμμετεχόντων σε ένα χαρτί ή σε ένα πίνακα.

Μετάδοση	**Επικοινωνία**
Σημασία "στέλνω κάτι" - Μίας κατεύθυνσης - Δέκτες και αποστολείς είναι παθητικοί - Απρόσωπη - Απομόνωση - Ακινησία	- Πολλών κατευθύνσεων - Συμμετοχή - Σεβασμός και αξία στη διαφορετικότητα - Δημιουργικότητα - Κοινωνικοποίηση - Αλληλεγγύη - Διάλογος - Η σπείρα, σαν σύμβολο αύξησης και ανάπτυξης.
- Ιεραρχία - Δογματισμός - Αυτοματισμός - Βία - Προπαγάνδα - Πολιτική	- Κριτική σκέψη - Ειρήνη - Ελευθερία - Σχεδιασμός

κατήχησης ⇩ **Κυριαρχία** ⇩ Αύξηση ελέγχου στην καθημερινή μας ζωή Αποκλεισμός Στιγματισμός Εκμετάλλευση Παραβίαση ανθρωπίνων δικαιωμάτων	- Εμπιστοσύνη - Ανάπτυξη της αλληλεπίδρασης ⇩ **Δύναμη** ⇩ Συμπερίληψη Ελευθερία Διαπολιτισμικός διάλογος Συνεχής ανάπτυξη Δημοκρατία

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ:
«Οι στόχοι που αναφέρθηκαν πιο πάνω βγήκαν μέσα από τον διάλογο, τη συζήτηση και την έκφραση των ιδεών του καθενός. Κατά τη διάρκεια των εργαστηρίων τέθηκαν πολλά άλλα ερωτήματα αλλά δεν λήφθηκαν σημαντικές απαντήσεις. Ωστόσο οι συμμετέχοντες έζησαν αυτό που λέμε μαθαίνω να ακούω τον άλλο, να ρωτώ και να προσπαθούμε να βρούμε τις απαντήσεις όλοι μαζί.»

Με το τέλος των εργαστηρίων οι συντονιστές του RMA ζήτησαν μια μικρή αξιολόγηση από όλους τους συμμετέχοντες και μια σύνθεση του τι λέχθηκε κατά τη διάρκεια των μαθημάτων.

«Πολλοί συμμετέχοντες αντιλήφθηκαν ότι είχαν βαθύτερες ανάγκες και όνειρα. Τα εργαστήρια του RMA απέβλεπαν στο να μετατρέψουν αυτές τις ανάγκες και προσωπικά όνειρα σε κοινούς στόχους με στόχο να μετατραπούν αργότερα σε κοινά ερευνητικά προγράμματα.»[6]
Danilo Dolci

Δραστηριότητα 2: Φυλάω κατά νου

ΣΤΟΧΟΙ: Ανάπτυξη ενεργούς συμμετοχής, ενίσχυση της επικοινωνίας ανάμεσα στους συμμετέχοντες.

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΟΣ ΧΡΟΝΟΣ: 90 λεπτά

ΟΔΗΓΙΕΣ: Ο συντονιστής ζητά από κάθε πρόσωπο να διαλέξει το ταίρι του. Έπειτα μαζεύει όλους τους συνεργάτες. Έπειτα χωρίζει τους συνεργάτες σε δύο ομάδες. Και οι δύο ομάδες πρέπει να παρουσιάσουν την ιστορία στο ταίρι τους με διάφορους τρόπους.

Η ομάδα 1(μετάδοση) λέει μια ιστορία για ένα ζευγάρι το οποίο πηγαίνει στην κατασκήνωση και κουβαλά μαζί του πολλά αντικείμενα. Κάθε στόχος ενός προσώπου είναι να παρουσιάσει στο ταίρι του και τα 35 αντικείμενα που θα χρειαστεί το ζευγάρι στην κατασκήνωση. Δώστε σε κάθε πρόσωπο μία λίστα από πράγματα τα οποία το ζευγάρι έφερε στην κατασκήνωση. Ο στόχος είναι απλά να περάσει τις πληροφορίες, το ταίρι δεν μπορεί να θέτει ερωτήσεις, μόνο να ακούει. Όταν το πρόσωπο τελειώσει την ιστορία, το ταίρι του γράφει όλα τα αντικείμενα που αναφέρθηκαν και τα οποία μπορεί να θυμηθεί.

[6] Danilo Dolci, “Una rivoluzione nonviolenta”, 2007 .

Η ομάδα 2(επικοινωνία) λέει μια ιστορία για ένα ζευγάρι το οποίο πηγαίνει στην κατασκήνωση και κουβαλά μαζί του πολλά αντικείμενα. Κάθε στόχος ενός προσώπου είναι να παρουσιάσει στο ταίρι του και τα 35 αντικείμενα που θα χρειαστεί το ζευγάρι. Έπειτα από την αναφορά κάθε αντικειμένου, το άτομο που λέει την ιστορία θα ρωτήσει το ταίρι του: «ί πιστεύεις;», «Γιατί το χρειάζονταν;», αφήνοντας το ταίρι του να σκεφτεί και να συζητήσει ιδέες και τελικά να δώσει στον άλλο τον πραγματικό λόγο. Ο στόχος είναι να ενθαρρύνουν το ταίρι να σκεφτεί για το βασικό θέμα και να συζητήσει τις ιδέες του με άλλους. Όταν το άτομο τελειώσει την ιστορία, το ταίρι του πρέπει να καταγράψει όλα τα αντικείμενα τα οποία αναφέρθηκαν και που πιθανόν να θυμάται.

Στο τέλος οι συνεργάτες της ομάδας 1 και 2 που άκουγαν τις ιστορίες θα δείξουν τις λίστες με τα αντικείμενα που κατέγραψαν.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ:
Είναι σημαντικό να λαμβάνουμε τις απόψεις των συμμετεχόντων και την ανατροφοδότηση. Να σκεφτόμαστε τις εμπειρίες των ομάδων.

3.2.2 Διδασκαλία vs Εκπαίδευση

Η πιο συνηθισμένη μορφή εκπαίδευσης είναι η επίσημη που παρέχεται από το σχολείο βασισμένη στις σχέσεις μαθητευόμενου – καθηγητή. Η διδασκαλία βασίζεται στη μετάδοση θεωρητικών γνώσεων στο μαθητή μέσα από τα αναλυτικά προγράμματα. Δυστυχώς σε πολλές περιπτώσεις, το επίσημο εκπαιδευτικό σύστημα αποτυγχάνει να καλύψει τις εκπαιδευτικές ανάγκες όλων των ενηλίκων.

Το RMA τονίζει τη σημασία της μαιευτικής μεθόδου και επικοινωνίας ως μία μέθοδο για εκπαίδευση αλλά και ως ένα εργαλείο για την αξιολόγηση των ανθρώπων σαν άτομα. Οι δάσκαλοι συνήθως προσπαθούν να περάσουν κάποιες γνώσεις και οι μαθητές τις αποδέχονται παθητικά. Η εκπαίδευση περιορίζεται απλά στην εργασία στο σπίτι που δίνεται από τους δασκάλους.
Υπάρχει διαφορά ανάμεσα στη λέξη «διδασκαλία» και στη λέξη «εκπαίδευση» ωστόσο κάποιες φορές χρησιμοποιούνται ως συνώνυμα.

Δραστηριότητα 1:Το εργαστήριο του RMA "διδασκαλία vs εκπαίδευση"

ΣΤΟΧΟΙ: Η ανάλυση της σημασίας των λέξεων «διδασκαλία» και «εκπαίδευση», ποια η διαφορά μεταξύ τους και οι επιδράσεις τους πάνω στη μαθησιακή διαδικασία.

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΟΣ ΧΡΟΝΟΣ: 120 λεπτά

ΟΔΗΓΙΕΣ:
Στην αρχή, ο συντονιστής διαβάζει στους συμμετέχοντες τον πιο κάτω στίχο: *«Καθένας μεγαλώνει μόνο αν ονειρεύεται.»* Danilo Dolci

Έπειτα ο συντονιστής ρωτά τις πιο κάτω ερωτήσεις:

- *Ποια είναι η σημασία της λέξης «διδασκαλία» σύμφωνα με τις δικές σου εμπειρίες;*
- *Ποια είναι η σημασία της λέξης «εκπαίδευση» σύμφωνα με τις δικές σου εμπειρίες;*

Αρχίζοντας από αυτές τις ουσιαστικές ερωτήσεις, ο συντονιστής καλεί τους συμμετέχοντες να εστιάσουν στις ερωτήσεις που αναδύονται και να τις πουν δυνατά. Αυτές οι

ερωτήσεις έχουν ιδιαίτερη σημασία έτσι ώστε να φτάσουμε σε ένα βαθύτερο σημείο της διαδικασίας της αλληλεπίδρασης.
Ο συντονιστής κάνει μια περίληψη και αναφέρει τη συμβολή του κάθε συμμετέχοντα στο πρόγραμμα, αναφέρεται στα συμπεράσματα σχετικά με τη «διδασκαλία» και την «εκπαίδευση».
Τέλος ο συντονιστής ζητά από τους συμμετέχοντες να σχολιάσουν τη σχέση ανάμεσα στη «διδασκαλία» και στη «βίαιη μετάδοση».

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ:
Ο συντονιστής συνθέτει όλες τις παρεμβάσεις και δίνει περιληπτικά τις ερωτήσεις που αναδύθηκαν από τον διάλογο. Καλεί επίσης τους συμμετέχοντες να σκεφτούν και να αρχίσουν ξανά τη συζήτηση κατά τη διάρκεια του επόμενου εργαστηρίου.
Κάποιες σημειώσεις: το εκπαιδευτικό σύστημα που έχει το ρόλο του πομπού θέλει οι αποδέκτες των μηνυμάτων να επαναλαμβάνουν τα μηνύματα που λαμβάνουν. Ο αποδέκτης δεν ενθαρρύνεται ποτέ να θέτει ερωτήσεις είτε στον εαυτό του είτε στην κοινότητα στην οποία ανήκει.
Ο συντονιστής εκπαιδεύει την ομάδα να αναλαμβάνει προσωπικές και κοινωνικές ευθύνες, να ρωτά και να μαθαίνει να αλληλεπιδρά με τους άλλους.
Η διαδικασία των ερωτήσεων μέσα από το RMA προκαλεί την περιέργεια αυτού που μαθαίνει, τον βοηθά να βελτιώσει την προσοχή του και θεωρεί ευχαρίστηση να ανακαλύπτει το ενδιαφέρον της μάθησης. Αυτό επιτρέπει σε όλους να βλέπουν μέσα από τα μάτια άλλων ανθρώπων.

Δραστηριότητα 2: Origami

ΣΤΟΧΟΙ: Να βελτιωθεί η ανάλυση των δεξιοτήτων και της επικοινωνίας.

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΟΣ ΧΡΟΝΟΣ: 90 λεπτά

ΟΔΗΓΙΕΣ: Ο συντονιστής μοιράζει την ομάδα σε δύο. Οι ομάδες θα δουλεύουν σε διαφορετικά δωμάτια με δύο διαφορετικούς καθοδηγητές.
Η ομάδα 1 θα εφαρμόσει την προσέγγιση του δασκάλου γι' αυτό και θα λάβει γραπτές οδηγίες σχετικά με το πώς θα προετοιμάσει το origami – Η Ιαπωνική τέχνη κατά την οποία το χαρτί κόβεται σε διάφορα σχήματα, όπως για παράδειγμα σε πουλιά. Θα εργαστούν μόνοι τους χωρίς τη βοήθεια κανενός. Ο χρόνος θα μετριέται.
Η ομάδα 2 θα εφαρμόσει την προσέγγιση του μαθητή και θα λάβει προφορικές οδηγίες από τον εκπαιδευτή σχετικά με το πώς θα προετοιμάσει τα πουλιά με την τεχνική origami. Πρώτα θα δείξει πώς να τα φτιάχνουν και μετά θα βοηθήσει την ομάδα. Ο χρόνος θα μετριέται. Έπειτα οι ομάδες θα ανταλλάξουν τα λουλούδια – origami και θα ετοιμάσουν άλλα. Στο τέλος και οι δύο ομάδες θα συναντηθούν και θα μιλήσουν για τις εμπειρίες τους και για τη δυσκολία της άσκησης τόσο στο πλαίσιο της προσέγγισης του δασκάλου όσο και στο πλαίσιο της προσέγγισης του μαθητή.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ:
Ο συντονιστής συνοψίζει τα συμπεράσματα και ζητά από τους συμμετέχοντες να δώσουν μια σύντομη έκθεση αξιολόγησης. Είναι σημαντικό να δεχθούμε τις απόψεις των συμμετεχόντων καθώς και τις εμπειρίες της ομάδας.

3.2.3 Δημιουργικότητα

Η δημιουργικότητα είναι γνωστή ως μία τάση για γενίκευση ή αναγνώριση εικόνων ή πιθανότητες οι οποίες χρειάζονται για την επίλυση ενός προβλήματος, ανίχνευση λύσεων και επικοινωνία με τους άλλους. Προκειμένου να γίνει κάποιος δημιουργικός, πρέπει να είναι ικανός να βλέπει τα πράγματα με νέους τρόπους ή από διαφορετική σκοπιά.

Ποιου είδους άνθρωποι είναι δημιουργικοί; Έρευνες της ψυχολογίας έδειξαν ότι οι δημιουργικοί άνθρωποι έχουν δυνατό ενδιαφέρον με εμφανή διαταραχή, αντιφάσεις και έλλειψη ισορροπίας, τα οποία φαίνεται να εκλαμβάνονται από αυτούς σαν πρόκληση. Έρευνες έδειξαν επίσης ότι η εξυπνάδα έχει πολύ μικρή σύνδεση με τη δημιουργικότητα.

Δραστηριότητα 1: Εργαστήρια του RMA για τη δημιουργικότητα.

ΣΤΟΧΟΙ: Η ανάπτυξη της κριτικής σκέψης.

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΟΣ ΧΡΟΝΟΣ: 120 λεπτά.

ΟΔΗΓΙΕΣ:
Στην αρχή του εργαστηρίου ο συντονιστής παρουσιάζει στους συμμετέχοντες την πιο κάτω πρόταση:
«Η λογική σε οδηγεί από το Α στο Β, η φαντασία σε οδηγεί παντού» (Albert Einstein)
Ο συντονιστής προκαλεί τους συμμετέχοντες να σκεφτούν για λίγα λεπτά. Έπειτα τους ζητά να σκεφτούν λέξεις οι οποίες συνδέονται με τη λέξη δημιουργικότητα. Το σημείο εκκίνησης είναι η ετυμολογία της λέξης δημιουργικότητα.

Προέρχεται από τη λατινική λέξη *creatus* που σημαίνει παράγω.
Ο συντονιστής του RMA σημειώνει όλες τις παρεμβάσεις στον πίνακα. Μετά θέτει στην ομάδα τις ακόλουθες ερωτήσεις:

- Ποια είναι η σημασία της δημιουργικότητας σύμφωνα με τις δικές σας εμπειρίες;
- Ποια άτομα θεωρούνται δημιουργικά σύμφωνα με τη δική σας άποψη;

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ:
Τελικά ο συντονιστής εστιάζει και παρουσιάζει στην ομάδα τα συμπεράσματα που προέκυψαν όπως και τα ερωτήματα που αναδύθηκαν κατά τη διάρκεια της συζήτησης.

Δραστηριότητα 2: Εργαστήριο RMA: εκπαίδευση, δημιουργικότητα, ανάπτυξη.

ΣΤΟΧΟΙ: Να εμπνεύσει τη δημιουργικότητα μέσα από τη διαλεκτική αλληλεπίδραση.

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΟΣ ΧΡΟΝΟΣ: 120 λεπτά

ΟΔΗΓΙΕΣ:
Οι συμμετέχοντες καλούνται να σχολιάσουν τις πιο κάτω προτάσεις:
«Σκορπώντας ερωτήσεις σε όλους βοηθά τις απαντήσεις να σκορπίζονται και να φυτρώνουν: η φωνή και η δύναμη. Η παθητικότητα δεν είναι αρκετή: μια δημιουργική επανάσταση είναι απαραίτητη».
Danilo Dolci

Κάθε κίνηση για δημιουργία είναι πάνω από όλα κίνηση καταστροφής.
Pablo Picasso

Η δημιουργικότητα περιλαμβάνει τη διάλυση καθιερωμένων καταστάσεων έτσι ώστε να δουν τα πράγματα με διαφορετικό τρόπο.
Edward De Bono

Ο συντονιστής καταγράφει τις αντιδράσεις και τη συμμετοχή όλων των συμμετεχόντων. Έπειτα ζητείται από τους συμμετέχοντες να εκφραστούν σχετικά με τη σχέση ανάμεσα στην εκπαίδευση, τη δημιουργικότητα και την ανάπτυξη.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ:
Ο συντονιστής συνοψίζει τα συμπεράσματα και ζητά από τους συμμετέχοντες μια σύντομη αξιολόγηση. Και πάλι τίθενται ερωτήσεις, οι συμμετέχοντες συζητούν με βάση τις απαντήσεις που δίνονται και τις συνδέσεις ανάμεσα στις λέξεις που αναλύθηκαν. Μια δημιουργική διαδικασία ενεργοποιείται μέσα στην ομάδα, με τη διαλεκτική αλληλεπίδραση. Οι συμμετέχοντες μαθαίνουν πώς να επικοινωνούν και να ερευνούν.

3.2.4 Μετασχηματισμός συγκρούσεων

Αυτή η ενότητα αποσκοπεί να παρουσιάσει τον μετασχηματισμό των συγκρούσεων θεωρητικά και πρακτικά . Συχνά ο μετασχηματισμός συγκρούσεων συνδέεται με τη βία και την καταστροφή, συνοδευόμενο από συναισθήματα θυμού, πόνου, άγχους και φόβου. Από την άλλη αυτό δεν είναι αναγκαστικά καταστροφικό αν το χειριστούμε σωστά. Μπορεί να μετατραπεί επίσης σε ένα αξιόλογο εργαλείο το οποίο διαμορφώνει ικανότητες. Εξαρτάται από το πώς το χειριζόμαστε.
Ο «μετασχηματισμός συγκρούσεων» είναι ένας όρος ο οποίος χρησιμοποιείται τα τελευταία χρόνια.
Είναι σημαντικό να ανακαλύψουμε τις αιτίες των σύγχρονων συγκρούσεων και να μάθουμε για τα κίνητρα τα οποία μπορούν να προλάβουν την επανάληψη κύκλων έχθρας, διάσπασης και βίας. Η καλύτερη διαχείριση της σύγκρουσης είναι να μετατραπεί σε ένα πολύτιμο εργαλείο και να οικοδομηθούν θετικά αποτελέσματα πάνω σε αυτό.

Δραστηριότητα 1: Εργαστήριο RMA σχετικά με τον μετασχηματισμό συγκρούσεων

ΣΤΟΧΟΙ: Να εμπνεύσει το διάλογο, τη διαλεκτική αλληλεπίδραση και δημιουργικότητα σχετικά με τον μετασχηματισμό συγκρούσεων.

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΟΣ ΧΡΟΝΟΣ: 120 λεπτά

ΟΔΗΓΙΕΣ:
Οι συμμετέχοντες εργάζονται πάνω σε μια συγκεκριμένη σύγκρουση.
Παράδειγμα. Ηθοποιοί: μετανάστες και αυτόχθονες.
Διάγνωση (αίτια της βίας):
Άμεση βία: ρατσισμός, ξενοφοβία.
Πολιτισμική βία: αντίσταση των αυτοχθόνων για αλλαγή απέναντι στους μετανάστες και ανάγκη για παρέμβαση.
Κοινωνική βία: το σύστημα της μαφίας και η έλλειψη δουλειών.
Πρόγνωση: Μειωμένη πρόσβαση σε ποιοτικές δουλειές για τους μετανάστες, ανύπαρκτη επικοινωνία ανάμεσα στους ανθρώπους, βία (λεκτική και σωματική).
Θεραπεία: μετασχηματισμός προς τη θετική πλευρά των σχέσεων που προκαλούν τις συγκρούσεις.
Πως χρησιμοποιούμε το RMA κατά τη διαδικασία του μετασχηματισμού συγκρούσεων.
Δημιουργήστε αντιπροσωπευτική ομάδα ανθρώπων στην οποία θα υπάρχουν μετανάστες από διάφορες χώρες, αυτόχθονες, πολιτικοί εκπρόσωποι. Είναι απαραίτητο να ληφθεί υπόψη και η ισορροπία στην ηλικία και στα φύλα. Ο συντονιστής ρωτά την ομάδα την πιο κάτω ερώτηση: Ποιες ερωτήσεις πρέπει να τεθούν για να εξετάσουμε τα αίτια της σύγκρουσης;
Οι ερωτήσεις είναι ο βασικός μοχλός έρευνας. Κάθε συμμετέχοντας αναφέρεται στις ερωτήσεις στις οποίες θα

πρέπει να ακουστούν. Καθώς όλοι αναφέρονται στις ερωτήσεις τους, οι υπόλοιποι τις σημειώνουν στο τετράδιό τους. Ο συντονιστής εστιάζει, συνοψίζει και παρουσιάζει στην ομάδα τις ερωτήσεις που αναδύθηκαν.
Οι συμμετέχοντες αρχίζουν να απαντούν στις ερωτήσεις στις ερωτήσεις έτσι ώστε να αναλύσουν τις αιτίες της σύγκρουσης και τις σχετικές επιπτώσεις. Μετά από τον καθορισμό των αιτιών, είναι απαραίτητο να συζητήσουν για τη «θεραπεία» και το πώς οι συγκρούσεις μπορούν να μετασχηματιστούν και να οικοδομηθεί η ειρήνη χρησιμοποιώντας δημιουργικές εναλλακτικές ενάντια στη βία.
RMA: συζήτηση ομάδας, ερωτήσεις και προβολή των αιτιών πρόκλησης των συγκρούσεων.

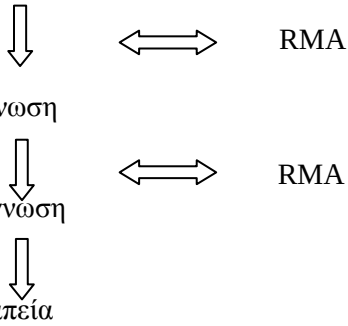

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ:
Στο τέλος του εργαστηρίου ο συντονιστής κλείνει τη συζήτηση ζητώντας μια μικρή αξιολόγηση από τους συμμετέχοντες και κάνοντας περίληψη όλων όσων ακούστηκαν.

Δραστηριότητα 2: Συζήτηση γύρω από τις συγκρούσεις στον κόσμο.
ΣΤΟΧΟΙ: Να προωθηθεί η συζήτηση της ομάδας γύρω από την ιδέα και τις διαστάσεις μιας σύγκρουσης.

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΟΣ ΧΡΟΝΟΣ: 60 λεπτά.

ΟΔΗΓΙΕΣ:
Αυτή η δραστηριότητα είναι η συζήτηση της ομάδας η οποία αποσκοπεί στην προβολή διαφόρων τύπων σύγκρουσης οι οποίοι υπάρχουν στον κόσμο. Θα δώσει στους συμμετέχοντες την ευκαιρία να κατανοήσουν τον ορισμό των συγκρούσεων και το υπόστρωμά τους. Τότε οι συμμετέχοντες θα μοιραστούν προσωπικές εμπειρίες και γνώσεις, θα αναπτύξουν μια γενικότερη άποψη και γνώση αυτής της ιδέας. Παρουσιάστε 5 μικρής διάρκειας ταινίας οι οποίες θα παρουσιάζουν τις πιο γνωστές συγκρούσεις στον κόσμο. Μετά από κάθε ταινία ρωτήστε τους συμμετέχοντες:
Που λαμβάνει χώρα η σύγκρουση;
Ποιες είναι οι πλευρές τις σύγκρουσης;
Γιατί πραγματοποιήθηκε η σύγκρουση;
Ποιες είναι οι πιθανότητες για επίλυσή της;
Προσπαθήστε να ενθαρρύνετε όλους τους συμμετέχοντες να λαμβάνουν ενεργά μέρος στη συζήτηση.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ:
Σύνοψη από τον συντονιστή και αξιολόγηση ομάδας.

Δραστηριότητα 3: Ανώνυμη εξομολόγηση

ΣΤΟΧΟΙ: Μοιραστείτε προσωπικές εμπειρίες συγκρούσεων με τους υπόλοιπους συμμετέχοντες, έτσι ώστε να βρεθούν δημιουργικές λύσεις για τη διαχείριση τους.

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΟΣ ΧΡΟΝΟΣ: 60 λεπτά.

ΟΔΗΓΙΕΣ:
Ζητείστε από κάθε συμμετέχοντα, ένα προς ένα, να γράψει στο ίδιο χαρτί μία πρόταση που να περιγράφει μία σύγκρουση που πραγματοποιήθηκε στη ζωή του. Κάθε συμμετέχοντας θα

είναι ανώνυμος. Αφού γράψει την πρόταση το πρόσωπο κόβει ένα κομμάτι από το χαρτί και το δίνει στον επόμενο. Μετά από την πρώτη αυτή φάση, οι προτάσεις που γράφτηκαν πάνω στο χαρτί πρέπει να διαβαστούν δυνατά μία προς μία. Ρωτήστε τους συμμετέχοντες πως μία σύγκρουση μπορεί να λυθεί, ποια μέθοδο θα χρησιμοποιούσαν.

3.3 Διαδικτυακά μαθήματα

Τα διαδικτυακά μαθήματα αναπτύχθηκαν μέσα από συζητήσεις στο διαδίκτυο. Οι ιστοσελίδες συζήτησης διευκόλυναν τη διαδικτυακή συζήτηση πάνω σε ένα θέμα και επέτρεπαν την ανταλλαγή ιδεών και την ανάπτυξή τους ταυτόχρονα. Σε μια τέτοια ιστοσελίδα είναι εύκολο να ανοιχθούν νέες συζητήσεις, να απαντηθούν κάποια μηνύματα, να ενημερωθούν δεδομένα και έγγραφα, ηχητικά δεδομένα με στόχο την υποστήριξη της συζήτησης.
Οι χώροι αυτοί της συζήτησης είναι ένα είδος μιας ασύγχρονης επικοινωνίας αφού αυτοί που συμμετέχουν δεν χρειάζεται να είναι συνδεδεμένοι την ίδια χρονική στιγμή. Ο δάσκαλος μετατρέπεται σε «συντονιστή» και στόχος της είναι να αξιολογήσει τη συζήτηση. Όλες οι ιστοσελίδες συζήτησης που αναφέρονται πιο κάτω θα παραμείνουν ανοιχτά για δύο εβδομάδες.
Εκτός από τις τυπικές αρμοδιότητες ως συντονιστής του RMA, ο συντονιστής στο διαδίκτυο έχει τις πιο κάτω σημαντικές επικοινωνιακές αρμοδιότητες:

- Να καθοδηγεί τη συζήτηση με την προώθηση της ανταλλαγής όσο πιο πολλών δημοσιεύσεων.
- Να διευκολύνει τη συνοχή της συζήτησης.
- Να συνοψίζει και να ανανεώνει τα θέματα έτσι ώστε να αναπτύσσονται όσο πιο ολοκληρωμένα γίνεται.

3.3.1 Πολιτισμός της ειρήνης.

Όπως αναφέρεται από τα Ηνωμένα Έθνη, ο πολιτισμός της ειρήνης είναι ένα σύνολο από αξίες, στάσεις, τρόπους συμπεριφοράς και τρόπους ζωής τα οποία απορρίπτουν τη βία και επιλύουν τα προβλήματα μέσω του διαλόγου.[7]
Η ιδέα της χρήσης του όρου πολιτισμός της ειρήνης εμπνεύστηκε από το *Cultura de paz* το οποίο αναπτύχθηκε στο Περού (1986) και μέσω του Seville Statement on Violence (1986) υιοθετήθηκε από τους επιστήμονες σε όλο τον κόσμο. Αυτοί επισημαίνουν ότι ο πόλεμος δεν είναι κάτι μοιραίο το ποίο αποφασίζεται από τα γένη, βίαιους εγκεφάλους αλλά είναι μια κοινωνική ανακάλυψη. Για το λόγο αυτό, «αυτοί που ανακάλυψαν τον πόλεμο είναι ικανοί να ανακαλύψουν την ειρήνη». [8]

Δραστηριότητα 1: «Εργαστήρι RMA: τι είναι η ειρήνη;»

ΣΤΟΧΟΙ: Ανάπτυξη της διαλεκτικής αλληλεπίδρασης και ανάλυση της θετικής σημασίας της λέξης «ειρήνη».

ΟΔΗΓΙΕΣ: Στη διαδικτυακή συζήτηση, ο συντονιστής ανεβάζει τους πιο κάτω ορισμούς της ειρήνης, οι οποίοι βρίσκονται σε διάφορα λεξικά διαφορετικών χωρών.
Αυτοί είναι οι κυριότεροι ορισμοί:
«Ειρήνη: η νοητική κατάσταση της ηρεμίας, απόλυτη ηρεμία, ησυχία και απουσία θορύβων, απουσία προβλημάτων, πνευματική ηρεμία. Συνώνυμα: ησυχία, αναπαύεται εν ειρήνη, πέθανε..»

[7] UN Resolutions A/RES/52/13 : Πολιτισμός της ειρήνης και A/RES/53/243, Πρόγραμμα δράσης για την Κουλτούρα της Ειρήνης. http://www3.unesco.org/iycp

[8] Seville Statement: www.unesco.org/cpp/uk/declarations/seville.pdf

Οι παρακάτω συνθήκες δίνονται στην ομάδα και αποτελούν αποσπάσματα από τη συνθήκη για τη βία της Σεβίλλης:

- Είναι επιστημονικά αναληθές να πούμε ότι έχουμε κληρονομήσει το ένστικτο να κάνουμε πόλεμο από τα ζώα που ήταν πρόγονοί μας.
- Είναι επιστημονικά αναληθές να πούμε ότι ο πόλεμος ή κάποια άλλη βίαιη συμπεριφορά είναι γενετικά δικαιολογημένη λόγω της ανθρώπινης φύσης μας.
- Είναι επιστημονικά αναληθές να πούμε ότι οι άνθρωποι έχουν «βίαιο εγκέφαλο».
- Είναι επιστημονικά αναληθές να πούμε ότι οι πόλεμοι προκαλούνται εξαιτίας του ενστίκτου ή άλλων κινήτρων.

Οι συμμετέχοντες καλούνται να σχολιάσουν και να συζητήσουν στη διαδικτυακή συζήτηση τις πιο πάνω αναφορές.
Αφού μαζευτούν σχόλια και πραγματοποιηθεί μια μικρή περίληψη για τα πρώτα συμπεράσματα ο συντονιστής ρωτά τους συμμετέχοντες την πιο κάτω ερώτηση:

- Τι είναι η ειρήνη σύμφωνα με τις δικές σου εμπειρίες;

Οι συμμετέχοντες καλούνται να απαντήσουν στη διαδικτυακή συζήτηση. Η συζήτηση εμπλουτίζεται με τη διαλεκτική αλληλεπίδραση. Η θετική σημασία της λέξης ειρήνη αναλύεται με τη βοήθεια όλων.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ:
Στο τέλος του εργαστηρίου ο συντονιστής κάνει μια σύντομη περίληψη του τι λέχθηκε. Τότε κλείνει ζητώντας μια μικρή αξιολόγηση από τους συμμετέχοντες.

«Βασισμένος στην εμπειρία μου από τα ταξίδια που έκανα σε πολλά μέρη του κόσμου, κατάλαβα πόσο μπερδεμένοι είμαστε σχετικά με την έννοια και τη σημασία της ειρήνης και πόσο περίεργο είναι να ξεκαθαρίσουμε τη σχέση ανάμεσα στην

ειρήνη, τη συνείδηση, τη νέα εμπειρία και τις νέες στρατηγικές.» [20]
Danilo Dolci

Δραστηριότητα 2: Προβολή βίντεο

ΣΤΟΧΟΙ: Ανάπτυξη της συνείδησης του ατόμου σχετικά με τις βασικές αξίες και συμπεριφορές του πολιτισμού της ειρήνης.

ΟΔΗΓΙΕΣ:
Στη διαδικτυακή συζήτηση ο συντονιστής αναρτά το πιο κάτω βίντεο για να ενισχύσει τη συζήτηση: η διάλεξη για τον Πολιτισμό της Ειρήνης που δόθηκε στο Διεθνές Συνέδριο Ηγεσίας και Ανάπτυξης του Πανεπιστημίου του Connecticut τον Αύγουστο του 2009.

Οι πιο κάτω οδηγίες δίνονται στους συμμετέχοντες:

Πήγαινε στην ιστοσελίδα:

1. http://www.culture-of-peace.info/videolecture.html
2. Άρχισε να βλέπεις τα βίντεο με τη σειρά που είναι.
3. Αργότερα σχολίασε στο φόρουμ: Τι κατάλαβες από τη διάλεξη; Συμφωνείς με όλα όσα λέχθηκαν;

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ:
Περίληψη από το συντονιστή και αξιολόγηση από την ομάδα.

3.3.2 Ισότητα των φύλων

Η ισότητα ανάμεσα στη γυναίκα και στον άντρα είναι θεμελιώδες δικαίωμα, κοινή αξία στην Ευρωπαική Ένωση και απαραίτητη συνθήκη έτσι ώστε να επιτευχθούν οι στόχοι για ανάπτυξη, εργοδότηση και κοινωνική συνοχή. Ένας μεγάλος αριθμός από ευρωπαικα νομοθετικά κείμενα είναι αφιερωμένα

στην ισότητα μεταξύ γυναίκας και άντρα. Η στρατηγική για ισότητα ανάμεσα στη γυναίκα και στον άντρα εμφανίστηκε ξανά από ένα πρόγραμμα του Κοινοβουλίου σχετικά με την ισότητα των δύο φύλων την περίοδο 2010-2015. [22]

ΣΤΟΧΟΙ:
Να πραγματοποιηθεί μια διαλεκτική αλληλεπίδραση και μια συζήτηση γύρω από την ισότητα των δύο φύλων.

ΟΔΗΓΙΕΣ:
Ο συντονιστής αναρτά τα πιο κάτω αρχεία (pdf) του Danilo Dolci για να βοηθήσει τη συζήτηση:

- Τι κάνει τον άντρα;
- Τι κάνει τη γυναίκα;

Οι συμμετέχοντες καλούνται να σχολιάσουν ελεύθερα και να συζητήσουν για τα δύο αυτά αρχεία. Ο συντονιστής συνοψίζει και ανανεώνει τα θέματα έτσι ώστε να αναδυθούν νέες ερωτήσεις και νέες απαντήσεις.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ:
Σύνοψη από τον συντονιστή και σύντομη αξιολόγηση από την ομάδα.

3.3.3 Δημοκρατία και κοινωνική συμπερίληψη

Υπάρχουν 79 εκατομμύρια ανθρώπων οι οποίοι ζουν σε κατάσταση φτώχιας στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η κατάσταση είναι διαφορετική σε κάθε χώρα μέλος, αλλά κάθε μέλος επηρεάζεται από το κοινωνικό και οικονομικό φαινόμενο της φτώχιας. Κατά τη διάρκεια της οικονομικής κρίσης, η δημιουργία μιας ενωμένης κοινωνίας βασισμένης στην κοινωνική συμπερίληψη και πραγματική δημοκρατία είναι η βασικότερη πολιτική της ΕΕ[9].

[9] European Commission – Employment, Social Affairs and Inclusion, http://ec.europa.eu/social/home.jsp?langId=en

Κοινωνική συμπερίληψη σημαίνει ότι οι άνθρωποι που είναι φτωχοί ή έχουν κάποια άλλα προβλήματα μπορούν να έχουν την ευκαιρία να λάβουν μέρος στην πορεία ανάπτυξης της κοινωνίας. Η κοινωνική συμπερίληψη είναι το αντίθετο του κοινωνικού αποκλεισμού. Με αυτή την έννοια η φτώχια μοιάζει να είναι μία μορφή κοινωνικού αποκλεισμού..
Ο κοινωνικός αποκλεισμός σημαίνει επίσης ότι οι άνθρωποι που λαμβάνουν μέρος στη λήψη αποφάσεων που αφορούν στις ζωές τους αλλά και στη δημιουργία μιας συμμετοχικής δημοκρατίας.

«Καθένας μπορεί να διαμορφώσει ένα νέο μέλλον, αλλά αυτό απαιτεί φαντασία και καινούργια όνειρα..» [26]

Δραστηριότητα 1: Τι είναι δημοκρατία;

ΣΤΟΧΟΙ: Να διευκρινιστεί η έννοια της δημοκρατίας μέσα από τη διαλεκτική αλληλεπίδραση.

ΟΔΗΓΙΕΣ:
Στη διαδικτυακή συζήτηση ο συντονιστής αναρτά τα πιο κάτω αρχεία (pdf) για να υποστηρίξει τη συζήτηση:

- Μία συνέντευξη με την Amartya Sen σχετικά με τις τρεις βασικές αρχές της Γαλλικής Επανάστασης.
- Ένα απόσπασμα από το βιβλίο «Η συμπερίληψη των άλλων» του Habermas: «Η συμπερίληψη των άλλων σημαίνει ότι τα όρια της κοινωνίας είναι ανοιχτά σε όλους: ειδικά σε αυτούς που είναι περίεργοι στην ομιλία και θέλουν να παραμείνουν περίεργοι.»
- Το ποίημα «Για σένα, Δημοκρατία!» του Walt Whitman.

Οι συμμετέχοντες καλούνται να σχολιάσουν ελεύθερα στη διαδικτυακή συνομιλία σχετικά με τα τρία αυτά αρχεία.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ:
Περίληψη από τον συντονιστή και αξιολόγηση από την ομάδα.

Δραστηριότητα 2: Φιλμάκια ταινιών

ΣΤΟΧΟΙ: Να εντοπιστεί ο κοινωνικός αποκλεισμός μέσα από τις ταινίες και να προταθούν νέοι τρόποι συμπερίληψης.

ΟΔΗΓΙΕΣ:
Στη διαδικτυακή συζήτηση ο συντονιστής ανεβάζει τα πιο κάτω φιλμάκια. Τα φιλμάκια αυτά είναι αποσπάσματα από τις ταινίες που αναφέρονται παρακάτω:

1. *C'est déjà l' ete*: Martijn Smits (Βέλγιο) 2010.
2. *Yo tambien*: Alvaro Pastor & Antonio Naharro (Ισπανία) 2009.
3. *Les mains en l' air*: Romain Goupil (Γαλλία) 2009.
4. *Within the whirlwind*: Marleen Gorris (Γερμανία, Βέλγιο, Γαλλία, Πολωνία) 2009.

Οι συμμετέχοντες παρακολουθούν τα τέσσερα σύντομα αυτά φιλμάκια. Έπειτα τίθενται στους συμμετέχοντες οι πιο κάτω ερωτήσεις:

1. Προσπάθησε να μαντέψεις τι είδους κοινωνικός αποκλεισμός αναφέρεται σε κάθε κομμάτι της ταινίας (χωρίς να δεις ολόκληρη την ταινία).
2. Περίγραψε τα προβλήματα που πιστεύεις ότι παρουσιάζονται στα κομμάτια των ταινιών. Υπάρχει τρόπος επίλυσής τους;
3. Τώρα διαβάστε την πλοκή και παρακολουθήστε όλες τις ταινίες εάν μπορείτε.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ: Περίληψη από το συντονιστή και αξιολόγηση από την ομάδα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ IV

ΤΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΕΠΙΤΕΥΓΜΑΤΑ

4.1 Η επίδραση στους ALS και καινοτόμες πλευρές του RMA στην εκπαίδευση ενηλίκων.

Ένα από τα πρώτα επιτεύγματα των δραστηριοτήτων του RMA, τόσο παρουσία του εκπαιδευόμενου όσο και διαδικτυακά, είναι ότι το RMA έχει γίνει αποδεκτό σαν μία καινοτόμα προσέγγιση που εστιάζει στην προσωπική ανάπτυξη, στη δημιουργικότητα και στο ταλέντο του ανθρώπου. Οι λόγοι για τους οποίους πολλοί εκπαιδευτές έλαβαν μέρος στις δραστηριότητες του RMA ήταν κυρίως λόγοι στρατηγικής (όπως η ανάγκη/ το ενδιαφέρον/ η πιθανότητα απόκτησης νέων δεξιοτήτων, να μάθουν νέες μεθόδους για τις εκπαιδευτικές δραστηριότητες) και συμβολικοί λόγοι (όπως η ανάπτυξη νέων τρόπων στο να κοιτάζουν τις διαπροσωπικές σχέσεις). Τρεις από τις πιο σημαντικές διαστάσεις του RMA, επιτεύχθηκαν από την πλειοψηφία των εκπαιδευτών: Η ικανότητα του να είναι ανοιχτοί στη διαφορετικότητα, η προώθηση της ενεργούς ακρόασης και η δημιουργία φιλικού περιβάλλοντος στην ομάδα.

Αν προσπαθήσουμε να κάνουμε μια ομαδοποίηση των μαθησιακών επιτευγμάτων των δραστηριοτήτων του RMA, μπορούμε να τις χωρίσουμε σε δύο ομάδες: η επαγγελματική επίδραση, περιλαμβάνοντας στοιχεία που αποδεικνύουν τη δύναμη του RMA για ανάπτυξη της επικοινωνίας, στρατηγικές και οργανωτικές δεξιότητες όπως για παράδειγμα τη δυνατότητα της συζήτησης θεμάτων, την ανάπτυξη δημιουργικών δεξιοτήτων, την ικανότητα ανάπτυξης μιας συζήτησης με κάποιον καθώς και η πρόσκτηση τεχνικών «συνεργατικής μάθησης». Ως «ένας μη βίαιος τρόπος μάθησης, το RMA μπορεί να χρησιμοποιηθεί από

οποιονδήποτε όσο είστε δημιουργικοί…», αναφέρει ένας εκπαιδευτής.
Τα δεδομένα που συλλέχθηκαν μέσα από τη διαδικασία αξιολόγησης δείχνουν ένα υψηλό επίπεδο ανάμειξης και ενδιαφέροντος για την απόκτηση νέων δεξιοτήτων καθώς και νέων αποτελεσματικών μεθόδων για την ανάπτυξη της γνώσης.

Στην αρχή κάποιοι εκπαιδευτές του RMA και κάποιοι από τους ALS είχαν πρόβλημα στο να βρουν μια ομοιογενή δομή στη μέθοδο για πολιτισμική ανακατασκευή η οποία ήταν δυναμική. Οι συνεργατικές δραστηριότητες έγιναν αντιληπτές και η δομή η οποία χρησιμοποιήθηκε στις δραστηριότητες φαίνεται να ικανοποίησε. Ένα πολύ σημαντικό επίτευγμα ήταν η διαμόρφωση θετικού κλίματος μέσα στις ομάδες και ανάμεσα στους συμμετέχοντες οι οποίοι άρχιζαν να ανακαλύπτουν ένα νέο τρόπο αντίληψης των διαπροσωπικών σχέσεων.

Στα διαδικτυακά μαθήματα, πολλοί συμμετέχοντες αναγνώρισαν τη σημασία αυτής της μορφής της διαδικτυακής επικοινωνίας και αναγνώρισαν την αξία της για την εκπαιδευτική διαδικασία. Ωστόσο τα μαθήματα είχαν επιτυχία παρά τα τεχνικά προβλήματα. Η διαδικτυακή επικοινωνία και η επικοινωνία μέσω υπολογιστή χρησιμοποιήθηκε σαν ένα φυσικό παιδαγωγικό εργαλείο όμως δεν έχει ακόμη αναπτυχθεί στην εκπαίδευση ενηλίκων για λόγους ηλικίας κυρίως. Ένα άλλο θέμα που λήφθηκε υπόψη είναι η άποψη ότι η εκπαίδευση ενηλίκων είναι αποτελεσματική μόνο όταν είναι παρουσία όλων, όπου η σχέση μεταξύ εκπαιδευτή και εκπαιδευόμενου θεωρείται πιο «αυθεντική» και «αποτελεσματική».

Διερωτάται επίσης και για την αύρα που βρίσκεται γύρω από το RMA σαν μια διαδικασία όπου αισθήματα, ανακαλύψεις, κινήσεις και ιδέες μπορούν να δημιουργηθούν και να μοιραστούν μόνο μέσα από κάποιο είδος φυσικής/οπτικής επαφής. Είναι καιρός να αρχίσουμε να

σκεφτόμαστε την πιθανότητα το RMA (και η εκπαίδευση ενηλίκων) να μπορεί να αναπτυχθεί σε εικονικά δεδομένα, ωστόσο αυτά τα δεδομένα δεν θα αντικαταστήσουν ποτέ την παρουσία των συμμετεχόντων. Συμπερασματικά μπορούμε αναφέρουμε ότι ο στόχος του EDDILI έχει επιτευχθεί και ο οποίος απέβλεπε στην πραγματοποίηση και εφαρμογή του RMA.

Μια ανακάλυψη η οποία αξίζει να την προσέξουμε είναι η ανάγκη για ανάπτυξη μέσα στο RMA μιας καλύτερης ισορροπίας στη διαλεκτική. Δηλαδή από τη μια υπάρχει η ανάγκη να μιας αρχηγίας στην ομάδα και από την άλλη η ανάγκη ύπαρξης μιας δημοκρατικής συμμετοχής, έτσι ώστε να αποφευχθούν οι συγκρούσεις που πιθανόν να προκύψουν ανάμεσα στους συμμετέχοντες. Η αρχηγία ή δημοκρατική διαλεκτική αποδεικνύεται ένα μεθοδολογικό πρόβλημα αφού το RMA προσπαθεί να βρει μια απλή δομή, η οποία απαιτείται σε πλαίσια όπως είναι η πολιτισμική ανακατασκευή, σε πρακτικές και εκπαιδευτικά ινστιτούτα όπου το επίπεδο δομής είναι υψηλότερο (Γερμανία και Ολλανδία). Εισηγούμαστε όπως επικεντρωθούμε στη βιωματική πλευρά του RMA και να σημειώσουμε πως μια δημιουργική πρακτική όπως το RMA προϋποθέτει ένα «πλαστικό» πλαίσιο όπου κάθε άτομο μπορεί να κινηθεί ελεύθερα.

Τέλος τα ευρήματα μας προβάλλουν την ανάγκη μετάφρασης περισσότερων έργων του Dolci καθώς και περισσότερου υλικού που μιλά για τον ίδιο.

Ανακεφαλαιώνοντας, οι δραστηριότητες του RMA είναι αποτελεσματικές. Τα μαθησιακά επιτεύγματα που επιτυγχάνονται σε διαφορετικά εθνικά πλαίσια υποδεικνύουν μια αύξηση στην απόκτηση μαθησιακών και πολιτισμικών ικανοτήτων. Έχουν επίσης ασχοληθεί και με την οργάνωση και ιεράρχηση των μάκρο-μέσο-μικρό στόχων με σκοπό την επίτευξη και ικανοποίηση των αναγκών και επιθυμιών των συμμετεχόντων. Τέλος οι δραστηριότητες του RMA παρουσιάζουν μια επιπρόσθετη αξία στους όρους της ΕΕ.

Έτσι, παρά τις πολιτισμικές διαφορές μέσα στα διάφορα εθνικά πλαίσια, βρήκαμε ότι ένα επιπρόσθετο μαθησιακό επίτευγμα, το οποίο ήταν κοινό σε όλους τους συνεργάτες, ήταν σχετικό με τη συνειδητοποίηση του πως μια αποτελεσματική μέθοδος μπορεί να υπάρξει σε δραστηριότητες εκπαίδευσης ενηλίκων. Η επικοινωνία μέσα στις ομάδες ήταν γενικότερα αποτελεσματική. Ένα θετικό αποτέλεσμα ήταν και το ότι αναπτύσσει σταθερά τους προσανατολισμούς των στρατηγικών της ΕΕ σχετικά με την κοινωνική συμπερίληψη και συμμετοχή σε διαφορετικές χώρες και πολιτισμούς

4.2 Η επίδραση στους Ενήλικες Εκπαιδευόμενους (AL)

Σαν συμπέρασμα από τις δραστηριότητες του RMA, κάθε συνεργάτης δοκίμασε το RMA σε κάποια μαθήματα. Όπως συμβαίνει με όλες τις δραστηριότητες του RMA, ένα ερωτηματολόγιο αξιολόγησης δόθηκε στους συμμετέχοντες στο τέλος των μαθημάτων. Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι όχι μόνο κέρδισαν καινούργιες γνώσεις για συγκεκριμένα θέματα αλλά ανέπτυξαν και τη μεταγνώση για την ικανότητα του να «εκφράζεις καλύτερα τις απόψεις και να επικοινωνείς με άλλους», «να καταλαβαίνεις τις απόψεις των άλλων,» «να συνεργάζεσαι και να οικοδομείς καλές σχέσεις έτσι ώστε να καταλάβεις και να αντιμετωπίσεις τα προβλήματα». Οι AL εκτιμούν ένα βασικό χαρακτηριστικό του RMA, δηλαδή τη δημιουργία ενός μη βίαιου περιβάλλοντος όπου όλοι νιώθουν ελεύθεροι να εκφράσουν την άποψή τους. Όσον αφορά τον συντονιστή του RMA, βασικά οι πλειοψηφία των AL και από τις έξι χώρες που συνεργάζονται συμφώνησαν για την ικανότητά του να διευκολύνει την επικοινωνία και να μοιράζεται ιδέες.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η εμπειρία του Danilo Dolci μας κληροδότησε μια πλούσια κληρονομιά η οποία μελετήθηκε μερικώς και η οποία είναι βαθιά συνδεδεμένη με όλα τα βασικά θέματα της εποχής μας. Πολλές ομάδες στην Ιταλία και από όλο τον κόσμο θεωρούν τον Danilo Dolci και τους συνεργάτες του καθώς και τις ιδέες τους, σαν πολύτιμο σημείο αναφοράς. Το RMA δοκιμάστηκε και αναπτύχθηκε σε περισσότερο από πενήντα χρόνια χάρη στη βοήθεια του Κέντρου Ερευνών (Center of Studies and Initiatives), το οποίο δούλεψε σκληρά για να αναμείξει το μεγαλύτερο δυνατό αριθμό ανθρώπων, με στόχο να αυξήσει την ποιότητα των σχέσεων και των αποτελεσμάτων.

Η επιθυμία μας να κρατήσουμε τη δουλειά και το έργο του Danilo Dolci ζωντανό, μας κρατά πρόθυμους να πραγματοποιούμε τις δραστηριότητες του RMA. Παρόλ' αυτά γνωρίζουμε ότι ήταν σχεδόν αδύνατον για όλους να συνεχίσουμε μια τόσο δύσκολη δουλειά. Πιστεύουμε ότι υπάρχουν κάποια σημαντικά κλειδιά πρόκλησης στην εκπαίδευση ενηλίκων στις μέρες μας τα οποία πρέπει να λάβουμε υπόψη, όπως: η αλλαγή της κοινωνίας μας, μια καινούργια εκπαίδευση βασισμένη σε μη βίαιες προσεγγίσεις, η αξία της ατομικής και ομαδικής δημιουργικότητας.

Η εμπειρία μας, σήμερα, μας επιτρέπει να επιβεβαιώσουμε ότι τα εργαστήρια του RMA είναι αναγκαία, καθώς αντιπροσωπεύουν την αλήθεια, μια θετική αλλαγή. Γνωρίζουμε με σαφήνεια ότι ένα εργαστήρι του RMA αναδεικνύει τον πλούτο και την απλότητά του σε αυτούς που το ζουν. Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι οι βασικές αρχές του RMA δεν μπορούν να αναγνωριστούν μόνο σε θεωρητικό επίπεδο. Η θεωρία από μόνη της δεν είναι αρκετή, χρειάζεται να επαληθευτεί. Ο πρώτος στόχος για αυτούς που έζησαν το RMA είναι να γνωρίσουν σε όλους την ύπαρξη αυτής της προσέγγισης και να προσπαθήσουν να την εφαρμόσουν και σε άλλες γνωστικές περιοχές. Το να ζήσεις ένα εργαστήρι του

RMA είναι ο μόνος τρόπος να μάθεις αληθινά και βαθιά τι είναι το RMA.

Αυτό πιθανόν να θεωρείται ένα εμπόδιο. Μα ποιος θα μπορεί να είναι πλήρως και αληθινά ικανοποιημένος με μια ζωγραφιά που περιγράφεται από άλλους, χωρίς να την βλέπει; Πως μπορείς να καταλάβεις τη γεύση από κάτι μόνο με μια περιγραφή; Με τον ίδιο τρόπο πιστεύουμε ότι είναι σημαντικό να συμμετέχει κανείς στα εργαστήρια του RMA, να βρίσκεται σε αυτά έτσι ώστε να εκφράζεται με ειλικρίνεια και να αξιολογεί τον εαυτό του μέσα από τη σχέση του με τους άλλους. Αυτό μας κάνει να επιμένουμε να είμαστε παρόντες και να παρουσιάζουμε νέες ανακαλύψεις και νέα κίνητρα.

Το EDDILI πέτυχε να δώσει μια ευρωπαική διάσταση στις εμπειρίες του RMA και στην εκπαίδευση ενηλίκων γενικότερα. Ωστόσο το RMA δεν εφαρμόστηκε ποτέ σε ένα τόσο βαθύ επίπεδο και με ένα συστηματικό τρόπο μέσα σε ευρωπαικό πλαίσιο. Με το να φέρουν σε επαφή όχι μόνο τους συντονιστές του προγράμματος, αλλά και τους εκπαιδευτές, το προσωπικό εκπαίδευσης ενηλίκων και τους ενήλικες εκπαιδευόμενους από όλες τις χώρες, προσέφερε πολλές ευκαιρίες για όλους, έτσι ώστε να ζήσουν το RMA και να μοιραστούν τα συναισθήματά τους και τις απόψεις τους.
Το EDDILI μετατράπηκε σε μια ευκαιρία για μας έτσι ώστε να επιβεβαιώσουμε πως κάποια θέματα μπορούν να αναλυθούν διαφορετικά από ανθρώπους που προέρχονται από διαφορετικές ευρωπαικές χώρες και διαφορετικά επαγγελματικά περιβάλλοντα. Στο τέλος, χάρη στο ενδιαφέρον όλων όσοι αναμείχτηκαν στο πρόγραμμα, το EDDILI μετατράπηκε σε μια εξαιρετική ευκαιρία να διαδοθεί η δουλειά του Danilo Dolci και οι απόψεις των ανθρώπων που ποτέ δεν άκουσαν γι' αυτόν.

Μιλώντας για το μέλλον και τους επικείμενους στόχους, το EDDILI έλαβε επίσης και μια πολιτική διάσταση. Θα θέλαμε να συνεχίσουμε με αυτό το πρόγραμμα, με την εισαγωγή του RMA στην επίσημη εκπαίδευση. Σκεφτόμαστε

ότι ένα σημαντικό κομμάτι της εκπαίδευσης είναι να δώσουμε στους μαθητευόμενους δεξιότητες και γνώση, στάσεις οι οποίες προβάλλονται από το RMA και που είναι θεμελιώδεις για να μάθουμε να ζούμε στον Κόσμο μας και να έχουν οι άνθρωποι ενεργή συμμετοχή για τη δημιουργία μιας δημοκρατικής κοινωνίας.

Ευχαριστώ όλους για τις γενναιόδωρες και ποιοτικές προσπάθειες, οι οποίες μας έδωσαν όλους μια μεγάλη ευκαιρία να αναπτύξουμε την διαλεκτική, να συνεχίσουμε να ψάχνουμε και να δημιουργούμε παραγωγικές σχέσεις. Όπως είπε και ο Danilo Dolci , *«όλοι, κάθε πλάσμα, μπορεί να αποτελέσει τον πυρήνα μιας τέτοιας λάμψης»*.

Amico Dolci
President of Centre for Creative Development Danilo Dolci

ΤΟ ΓΛΩΣΣΑΡΙ ΤΟΥ RMA

ΕΚΠΑΙΔΕΥΩ: (από το e-ducere, βγάζω προς τα έξω). Σύμφωνα με τον Dolci, εκπαιδεύω σημαίνει: Μαθαίνω πώς να κοιτάζω και να παρατηρώ τα πάντα, μαθαίνω να ακούω και να επικοινωνώ διαλεκτικά, ευνοώ τη φυσική περιέργεια να ανακαλύπτω και την δημιουργικότητα του καθενός.

ΔΙΔΑΣΚΩ: («δίνω οδηγίες, τονίζω»). Συνεπάγεται την μονοδιάστατη μετάδοση γνώσεων σε προκαθορισμένα πειθαρχημένα περιβάλλοντα όπου οι μαθητές πρέπει να τις δεχθούν παθητικά.

ΜΕΤΑΔΟΣΗ: («στέλνω»). Είναι μονοδιάστατη, με ένα ενεργό ρόλο (τον πομπό) και ένα παθητικό (τον αποδέκτη). Μπορεί να γίνει βίαιη.

ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ: («μαζεύω αγαθά»). Είναι πολυδιάστατη διαδικασία που προϋποθέτει ενεργή συμμετοχή, ικανότητα έκφρασης, ακρόασης και λήψης ανατροφοδότησης ταυτόχρονα. Είναι στενά συνδεδεμένη με τη δημιουργικότητα και την προσωπική ανάπτυξη.

ΔΥΝΑΜΗ: («είμαι ικανός να»). Σημαίνει δύναμη, ικανότητα χειρισμού. Ενδυναμώνει όλους για την ανάπτυξη της δημοκρατικής συμμετοχής. Τείνει να είναι δημιουργική.

ΚΥΡΙΑΡΧΙΑ («εξουσιάζω»). Η κυριαρχία υπονοεί μια βίαιη σχέση ανάμεσα σε ένα ενεργό υποκείμενο, το οποίο επηρεάζει ένα παθητικό με οικονομικά, ιδεολογικά και πολιτικά εργαλεία.

ΜΑΖΙΚΗ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ: Είναι μια συγκεκαλυμμένη, βίαιη μορφή μετάδοσης. Το κοινό δεν μπορεί να επικοινωνήσει. Κυριαρχεί όπου υπάρχει η εξουσία.

ΚΟΙΝΩΝΙΑ: Είναι το αντίθετο της μάζας. Μπορεί να παρουσιαστεί σαν μια δομή που ξεκινά από κάτω και κατευθύνεται προς τα πάνω. Βασίζεται σε κοινούς στόχους και συλλογική υπευθυνότητα.

NEXUS-LINKS: Είναι οι ιδέες στις οποίες αναφέρεται ο Dolci συχνά, με στόχο να προβάλλει την ανάγκη για τα άτομα να μάθουν πώς να δημιουργούν σχέσεις οι οποίες κάνουν δυνατή την ατομική δημιουργικότητα.

ΔΟΜΗ: (από το λατινικό "structura", «κτίζω»): Το σύμπαν αναπτύσσεται μέσα από τη διαφορετικότητα και την ενότητα. Η επικοινωνία ομάδων αυξάνει την ενότητα. Σύμφωνα με τον Habermas, «η δομή της προσωπικότητάς μας μπορεί να αναδειχθεί μέσα από την επικοινωνιακή πράξη».

ΠΛΑΣΜΑ: Κάθε ανθρώπινη ύπαρξη είναι ένα πλάσμα. Ο κόσμος είναι ένα δημιούργημα που αποτελείται από πλάσματα.

ΜΗ ΒΙΑΙΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ: η ικανότητα συλλογικής δημιουργικότητας η οποία αποσκοπεί να κάνει την αλλαγή δυνατή και να αναγνωριστεί η βαθύτερη ανάγκη μας: η ειρήνη.

ΑΛΛΑΓΗ: «Το να γνωρίζω πώς να αλληλεπιδρώ με τους άλλους είναι ένα από τα μεγαλύτερα αποθέματα της επαναστατικής ενέργειας που έχει ο κόσμος, ένας από τους πιο ουσιαστικούς τρόπους για την εύρεση νέων πιθανοτήτων για αλλαγή».[10][Inventing the Future 1968, σ. 108]

[10] D. Dolci, Inventare il futuro, 1968, σ. 108

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΑΞΙΟΛΟΓΩΝΤΑΣ ΤΑ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ ΠΡΟΣΩΠΟ ΜΕ ΠΡΟΣΩΠΟ[11]

The setting

Το φυσικό περιβάλλον μιας ρύθμισης μπορεί να είναι σημαντικό εξαιτίας του τι συμβαίνει μέσα σε αυτό. Ο τρόπος με τον οποίο οι τοίχοι κοιτάνε στο δωμάτιο, πως χρησιμοποιείται ο ελεύθερος χώρος, η φύση του φωτισμού, πως οι άνθρωποι οργανώνονται σε ένα χώρο και οι αντιδράσεις των συμμετεχόντων μπορεί να αποτελέσουν σημαντική πληροφορία.

Γράφοντας για τις ρυθμίσεις, μην είστε ασαφείς και ερμηνευτικοί. Αντιθέτως να είστε περιγραφικοί και λεπτομερείς. Συγκρίνετε την πρόταση «Ένα γεμάτο δωμάτιο» με την πιο κάτω περιγραφή:

«Το δωμάτιο ήταν αρκετά μεγάλο για ένα τριθέσιο καναπέ στη μια πλευρά, έξι καρέκλες στον τοίχο δίπλα από τον καναπέ και τρεις καρέκλες στον τοίχο απέναντι από τον καναπέ, ο οποίος είχε και την πόρτα. Με είκοσι άτομα στο δωμάτιο, κάθε ένα είχε το χώρο του, αλλά όταν στέκονταν όλοι υπήρχε πολύ μικρό διάστημα μεταξύ τους. Διάφοροι συμμετέχοντες είπαν, 'Αυτό το δωμάτιο είναι πολύ γεμάτο'».[11]

Το ανθρώπινο/κοινωνικό περιβάλλον

Περιγράφοντας το ανθρώπινο/κοινωνικό περιβάλλον, ο παρατηρητής κοιτάζει για τρόπους με τους οποίους οι άνθρωποι οργανώνονται και αλληλεπιδρούν κατά τη διάρκεια

[11] Για να ληφθούν καλές σημειώσεις κατά την παρατήρηση, εισηγούμαστε να ζητήσετε από κάποιον να το κάνει, εκτός από το συντονιστή. Αυτό το άτομο θα μπορεί να γράφει κατά τη διάρκεια του εργαστηρίου. Αμέσως μετά το τέλος εισηγούμαστε να αντιγράψει τις σημειώσεις αυτές προσθέτοντας σχόλια ή πλούσιες περιγραφές.

των δραστηριοτήτων.
Η παρατήρηση μπορεί να περιλαμβάνει τα ακόλουθα:
Χαρακτηριστικά του υποκειμένου (π.χ φύλο, εθνικότητα, τρόπος ντυσίματος κλπ)
Μοτίβα, συχνότητα, κατεύθυνση της αλληλεπίδρασης και επικοινωνία (από το προσωπικό στους συμμετέχοντες και αντίστροφα, από τους συμμετέχοντες στους συμμετέχοντες)

Δραστηριότητες και συμπεριφορές

Δραστηριότητες και συμπεριφορές – μπορούν να περιλαμβάνουν τα ακόλουθα:

- Ποιος κινητοποιεί τη δραστηριότητα;
- Με ποιον τρόπο;
- Ποιες είναι οι λεκτικές και οι μη λεκτικές αντιδράσεις των συμμετεχόντων; (γλώσσα του σώματος, εκφράσεις προσώπου, αποδεκτοί τρόποι χαιρετισμού των άλλων κλπ)
- Τι συμβαίνει σε κάθε στάδιο της δραστηριότητας;
- Ποιος αναμειγνύεται;
- Τι είναι επικοινωνία, λεκτική και μη λεκτική;
- Ποιος είναι παρών;

Ανεπίσημες αντιδράσεις και απρογραμμάτιστες δραστηριότητες

Ανεπίσημες αντιδράσεις και απρογραμμάτιστες δραστηριότητες αναφέρονται στον «ελεύθερο χρόνο» ανάμεσα στις προγραμματισμένες δραστηριότητες. Αυτός ο χρόνος δημιουργεί ευκαιρίες για τους συμμετέχοντες να αναφερθούν σε ό,τι αναδύθηκε κατά τη διάρκεια της επίσημης δραστηριότητας.

Κατά τη διάρκεια του «ελεύθερου χρόνου» μπορεί να είναι δύσκολο να οργανωθεί μια παρατήρηση επειδή τα άτομα κινούνται μπαίνοντας και βγαίνοντας σε μικρές ομάδες, κάνοντας διάφορα πράγματα.

Ο παρατηρητής μπορεί να παίρνει σημειώσεις σχετικά με το τι

συμβαίνει γύρω του: τι επιλέγουν οι συμμετέχοντες να κάνουν κατά τη διάρκεια του χρόνου αυτού; Για ποιο πράγμα μιλούν; Με ποιον; Συζητούν για τη δραστηριότητα;

Ο παρατηρητής μπορεί επίσης να ρωτήσει ερωτήσεις όπως: «Λοιπόν, τι σκέφτεσαι για το τι συνέβη αυτό το πρωί»; «Ήταν ξεκάθαρος ο στόχος μας για σένα»; «Πως ταιριάζει το σημερινό μάθημα σε όλο αυτό στο οποίο προσπαθούμε να αναμειχθούμε;»

Ημερολόγιο

Ημερολόγιο των μαθημάτων πρόσωπο με πρόσωπο

Ημέρα :
Άφιξη:
Θέμα :
Συμμετέχοντες :

Δραστηριότητα 1:

Δραστηριότητα 2:

Δραστηριότητα 3:

Συμπεράσματα του εργαστηρίου:

ΑΞΙΟΛΟΓΩΝΤΑΣ ΤΑ ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ

Ο κύριος στόχος των διαδικτυακών μαθημάτων είναι να «εξεταστεί» η δύναμη της επικοινωνίας μέσω υπολογιστή στην ανάπτυξη του RMA. Όπως και στα μαθήματα πρόσωπο με πρόσωπο, είναι σημαντικό να παρατηρούμε, να αναλύουμε και να αξιολογούμε και τα διαδικτυακά μαθήματα. Αντίθετα με την παραδοσιακή συμμετοχική παρατήρηση στη διαδικτυακή παρατήρηση οι ρυθμίσεις δεν είναι πραγματικές, δηλαδή οι συμμετέχοντες δεν είναι σωματικά παρόντες. Στην διαδικτυακή παρατήρηση κοιτάς το κείμενο και τις φωτογραφίες στην οθόνη του υπολογιστή.

ΜΗ ΟΡΓΑΝΙΚΗ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ
Δημοσιεύσεις για τεχνική βοήθεια και *(γράψτε με ακρίβεια το συνολικό αριθμό δημοσιεύσεων:_____)*
Λέξεις κλειδιά (ή ομάδα λέξεων)και συχνότητα εμφάνισης του καθενός.
1.
2.
Δημοσιεύσεις εκτός θέματος *(γράψτε με ακρίβεια το συνολικό αριθμό δημοσιεύσεων:_____)*
Λέξεις κλειδιά (ή ομάδα λέξεων)και συχνότητα εμφάνισης του καθενός.
1.
2.
Δημοσιεύσεις σχετικά με συζητήσεις κοινωνικού περιεχομένου *(γράψτε με ακρίβεια το συνολικό αριθμό*

δημοσιεύσεων:__ __)
Εντοπίστε 4 λέξεις κλειδιά (ή ομάδα λέξεων)και συχνότητα εμφάνισης του καθενός.
1.
2.

ΟΡΓΑΝΙΚΗ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ
Υποθέματα
Θέμα # 1 Τίτλος:
Εντόπισε λέξεις κλειδιά (ή ομάδα λέξεων) και καθόρισε τη συχνότητα εμφάνισής τους. Για παράδειγμα στο κύριο θέμα «Διαφορές φύλων» μπορείτε να βρείτε ένα υπό – θέμα που αναπτύσσεται με τον τίτλο «Οικογενειακή βία». Οι λέξεις κλειδιά που εκφράζουν αυτό το θέμα μπορεί να είναι: «δύναμη», «δυναμική σχέσεων», «βία» κλπ. Μετρήστε και γράψτε πόσες φορές συτές οι λέξεις χρησιμοποιήθηκαν από τους συμμετέχοντες στις δημοσιεύσεις τους. Αναφέρετε με αυτό τον τρόπο από το πρώτο μέχρι και το τρίτο υπό – θέμα.
1.
2.
Μπορείτε να αντιγράψετε εδώ μια πρόταση που να χρησιμεύει ως αποδεικτικό.
Θέμα # 2 Τίτλος:
Εντόπισε λέξεις κλειδιά (ή ομάδα λέξεων) και καθόρισε τη συχνότητα εμφάνισής τους.
1.
2.
Μπορείτε να αντιγράψετε εδώ μια πρόταση που να χρησιμεύει ως αποδεικτικό.

Η σύντομη αναφορά

Στο τέλος κάθε διαδικτυακού μαθήματος, γράψτε μια σύντομη έκθεση αναφοράς όπου θα αναγράφονται σχόλια σχετικά με

την αλληλεπίδραση στο διαδίκτυο. Δοκιμάστε τις πιο κάτω ερωτήσεις:

1. Ήταν δύσκολο να προωθηθεί η συμμετοχή των ατόμων;
2. Βάσει της εμπειρίας σας, ποιες είναι οι βασικές διαφορές ανάμεσα στη διαχείριση των μαθημάτων πρόσωπο με πρόσωπο και των διαδικτυακών μαθημάτων;
3. Συγκρίνοντας με τις παρεμβάσεις των συμμετεχόντων στα μαθήματα πρόσωπο με πρόσωπο, νομίζετε ότι τα μηνύματα που ανάρτησαν στα διαδικτυακά μαθήματα ήταν περισσότερο/το ίδιο/λιγότερο πλήρη;
4. Μήπως κάποιος προβλήθηκε ως αρχηγός; Μήπως υπήρξε κάποια ιεραρχία; Τι είδους σχέσεις είχαν μεταξύ τους οι συμμετέχοντες (φιλικές, δύναμης, επικεντρώνονταν στο θέμα);
5. Από την εμπειρία σας πιστεύετε ότι η επικοινωνία μέσω υπολογιστή μπορεί να αποτελέσει χρήσιμο εργαλείο στην εκπαίδευση ενηλίκων; Μπορεί να βοηθήσει στην ανάπτυξη θεμάτων συζήτησης, επίλυση προβλημάτων κλπ; Ποια είναι τα αδύνατα και ποια τα δυνατά σημεία της;

Η ΣΥΝΤΟΜΗ ΕΚΘΕΣΗ ΑΝΑΦΟΡΑΣ

……
……
……
……

ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΠΡΟΣΩΠΙΚΗΣ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ

Μάθημα 1: «αυτοαξιολόγηση»

Η προϋπόθεση για αυτό το ερωτηματολόγιο αυτοαξιολόγησης είναι να προβάλλει τις δεξιότητες και τις γνώσεις σας με την διερεύνηση σημαντικών θεμάτων τα οποία θα συναντήσετε κατά τη συνομιλία με ενήλικες μαθητευόμενους. Παρακαλώ απαντήστε σε όλες τις ερωτήσεις. Αφού τελειώσει το μάθημα θα ήταν ενδιαφέρον να διαβάσετε τις απαντήσεις σας γιατί μπορεί να αλλάξετε γνώμη.

Ερωτηματολόγιο αυτοαξιολόγησης

1. Μπορείτε να εξηγήσετε τον κύριο στόχο του RMA;

2. Μπορείτε να δώσετε τα κύρια χαρακτηριστικά ενός συντονιστή του RMA;

3. Ποια είναι η σχέση σήμερα ανάμεσα στην κυριαρχία και στη βίαιη μετάδοση σύμφωνα με τις εμπειρίες σας;

4. Συμφωνείτε με τα πιο κάτω; Δικαιολογήστε τις απαντήσεις σας..

- Ιστορικά, η επίσημη εκπαίδευση βασιζόταν στη μετάδοση γνώσεων, χωρίς να ασχολείται με τον μαθητή.
- Η χρήση της διαλεκτικής αξιολόγησης καθώς συνοψίζουμε ένα μάθημα μπορεί να είναι μια καλή εξάσκηση.

- Υπάρχει διαφορά ανάμεσα στις λέξεις «διδασκαλία» και «εκπαίδευση» αν και συχνά χρησιμοποιούνται ως συνώνυμες.

5. Πως είναι δυνατόν να βελτιωθεί η προσοχή των μαθητών κατά τη διάρκεια του μαθήματος;

6. Κατά τη γνώμη σας, θα ήταν δυνατόν να δημιουργεί ένα μαθησιακό περιβάλλον που μπορεί να καθορίσει τη δημιουργικότητα των μαθητών;

7. Αν μπορούσατε να διαλέξετε 5 από τις ακόλουθες ιδέες για ανάπτυξη της διαπολιτισμικότητας στην τάξη, ποια θα διάλεγες;

Καλές τέχνες		Ρουχισμός	
Σεμνότητα		Δικαιοσύνη	
Ομορφιά		Εργασία	
Ιδανικά που βοηθούν στην ανάπτυξη του παιδιού		Ηγεσία	
Κανόνες κατάβασης		Θέατρο	
Σχέσεις με τα ζώα		Ομαδικές αποφάσεις	
Παιχνίδια		Καθαριότητα	
Ανώτερες σχέσεις		Γλώσσα του σώματος	
Μαγειρική		Οπτική επαφή	
Κινητικότητα		Παραδοσιακοί χοροί	
Δημοφιλής μουσική		Λογοτεχνία	
Κατοχή		Συγγένεια	
Παραφροσύνη		Κλασική μουσική	

8. Μπορείτε να εξηγήσετε γιατί επιλέξατε αυτές τις ιδέες;

9. Με στόχο τη βελτίωση της ποιότητας της εκπαίδευσης και την προώθηση της μαθησιακής διαδικασίας ποια διάσταση θεωρείς ως την πιο ενδιαφέρουσα; Δικαιολογήστε την απάντησή σας.

10. Πιστεύετε ότι μια σύγκρουση είναι πάντα αρνητική; Δικαιολογήστε την απάντησή σας.

11. Πως μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε το RMA στη διαδικασία μετασχηματισμού των συγκρούσεων; i

12. Ποια είναι η σχέση ανάμεσα στη δημοκρατία και στη συμπερίληψη σύμφωνα με τις εμπειρίες σας;

13. Τι σημαίνει «Πολιτισμός της Ειρήνης»;

Μάθημα 2: «παιδαγωγική προσέγγιση: θεματοκεντρική *vs* *μαθητοκεντρική προσέγγιση»*

Περιεχόμενα

- Θεματοκεντρική προσέγγιση: Υψηλά δομημένη. Τονίζει το περιεχόμενο μιας πειθαρχημένης διδασκαλίας και ασχολείται με ένα μόνο θέμα. Δομεί τα περιεχόμενα διδασκαλίας συστηματικά.
- Μαθητοκεντρική προσέγγιση: Δεν είναι δομημένη, ατέλειωτη μάθηση. Εστιάζει στις ανάγκες αυτού που μαθαίνει, τις ικανότητες, τα ενδιαφέροντα, σε μεγαλύτερο βαθμό παρά των υπολοίπων που συμμετέχουν στη μαθησιακή διαδικασία. Επιτρέπει στο μαθητή να συμμετέχει ενεργά ώστε να ανακαλύψουν τη μαθησιακή διαδικασία. Περιλαμβάνει ενεργή μάθηση, συνεργατική μάθηση και εντατική διδασκαλία.

Αναγνώσματα

- Learning outcomes approaches in VET curricula, CEDEFOP, http://www.cedefop.europa.eu/EN/Files/5506_en.pdf
- Study on Active Citizenship Education, DG Education and Culture, http://ec.europa.eu/education/pdf/doc248_en.pdf
- Classification of learning activities Manual, European Commission, http://www.uis.unesco.org/template/pdf/isced/NFE_CLA_Eurostat_EN.pdf
- Non-formal adult education: Handbook , UNESCO, http://www2.unescobkk.org/elib/publications/nonformal/INTRO.pdf
- "Peer learning" activities in adult education , European Commission -Education and Training, http://www.kslll.net/PeerLearningClusters/clusterDetails.cfm?id=7

- For links about non-formal learning in EU refer to: http://europa.eu/youth/studying/non-formal_learning/index_eu_en.html

Στόχοι

- Να συγκριθούν οι δύο προσεγγίσεις όπως και η διαφορετική επίδρασή τους στη μαθησιακή διαδικασία.
- Να προσφέρει στους ALS και AL υλικό για τις δύο προσεγγίσεις έτσι ώστε να βοηθήσουν την καθημερινή τους εργασία.

Χρόνος

- 180 λεπτά

Δραστηριότητα
Μαθαίνω πώς να γνωρίζω

1. Σύμφωνα με τις προηγούμενες εμπειρίες σου, γιατί είναι σημαντικό να διευκρινιστούν οι μαθησιακές ανάγκες;

2. Ποιες είναι οι βασικές δεξιότητες, γνώσεις και στάσεις που πρέπει να έχει ένας εκπαιδευτής και στις δύο προσεγγίσεις;

3. Εξηγήστε πως οι στόχοι του αναλυτικού προγράμματος διαμορφώνονται συγκρίνοντας και τις δύο προσεγγίσεις.

4. Συμπληρώστε τον πιο κάτω πίνακα:

Σύμφωνα με την άποψή σας	*Θεματοκεντρική μεθοδολογία*	*Μαθητοκεντρική μεθοδολογία*
Πλεονεκτήματα		
Μειονεκτήματα		

Άσκηση – Μαθαίνω πώς να το κάνω.

Σχεδιάστε ένα πλάνο μαθήματος για τους ενήλικες μαθητευόμενους που να βασίζεται στη μαθητοκεντρική προσέγγιση. Χρησιμοποιήστε το RMA σαν κύρια παιδαγωγική μέθοδο εξηγώντας πως θα βοηθήσει όλη την ομάδα.

Χρησιμοποιήστε τον πιο κάτω πίνακα:

Στόχος:
Περιεχόμενα του μαθήματος:
Μεθοδολογία:
Δραστηριότητες:
Μαθησιακά επιτεύγματα:

Μάθημα 3: « *ιδιαιτερότητες της εκπαίδευσης ενηλίκων και γνώσεις για τη δια βίου μάθηση ενηλίκων»*

Περιεχόμενα

Η εκπαίδευση ενηλίκων θεωρείται ότι παίζει σημαντικό ρόλο για την επίτευξη των στόχων της Lisbon, καθώς είναι καθοριστική για την εργοδότηση, την κοινωνική συμπερίληψη και την προσωπική ανάπτυξη στην Ευρώπη. Δεν προβάλλει μόνο νέες δεξιότητες αλλά ταυτόχρονα βοηθά στην επίτευξη της κοινωνικής συνοχής και στην ανταπόκριση στις προκλήσεις της παγκοσμιοποίησης. Η πρόκληση είναι η προβολή ευκαιριών για όλους, ειδικά για τις μειονεκτικές ομάδες. Τα Προγράμματα Δια Βίου Μάθησης, και ειδικά το Grundtvig, Προωθεί σημαντική βοήθεια για την επίτευξη των στόχων της εκπαίδευσης ενηλίκων.

Πηγές

Αναφορές:

- *Key competences for adult learning professionals, European Commission, DG EAC, http://ec.europa.eu/education/more-information/doc/2010/keycomp.pdf*
- It is always a good time to learn, European Commission -Education and Training, http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2007:0558:FIN:EN:PDF
- Adult learning: It is never too late to learn, European Commission -Education and Training, http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2006:0614:FIN:EN:PDF
- Adult education trends and issues in Europe, EAEA, http://ec.europa.eu/education/pdf/doc268_en.pdf
- ALPINE – Adult Learning Professions in Europe - A study of the current situation, trends and issues, Project number: B3276,

http://ec.europa.eu/education/more-information/doc/adultprofreport_en.pdf
- The Key Competences for Lifelong Learning, Education and Culture DG, Learninghttp://ec.europa.eu/dgs/education_culture/publ/pdf/ll-learning/keycomp_en.pdf

Χρήσιμες ιστοσελίδες για τα Προγράμματα Δια Βίου Μάθησης:

- *Lifelong Learning programme, http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-programme/doc78_en.htm*
- Grundtvig programme, http://ec.europa.eu/education/grundtvig.html
- Grundtvig Virtual Community (GVC), http://grundtvig.euproject.net
- EAEA - European Association for the Education of Adults, www.eaea.org
- ESNAL - European Service Network Adult Learning, http://www.esnal.net
- EUROPASS, http://europass.cedefop.europa.eu/europass/preview.action
- All EU educational programmes on the EU server, http://ec.europa.eu/education/index_en.html

Στόχοι

- Να προβληθούν ευκαιρίες και τάσεις σχετικά με την εκπαίδευση ενηλίκων στην Ευρώπη.
- Να προσφέρει στους ALS και AL υλικό και γνώσεις για τη Δια Βίου Μάθηση.

Χρόνος

180 λεπτά

Δραστηριότητα
Μαθαίνοντας πώς να μαθαίνω

1. Σύμφωνα με την εμπειρία σου, ποιες είναι οι κυριότερες προκλήσεις σχετικά με την εκπαίδευση ενηλίκων στην Ευρώπη; Και στο δικό σου κοινωνικό πλαίσιο;

2. Ποια προγράμματα και ποιες ενέργειες του προγράμματος του Grundtvig απαντούν στις πιο κάτω ερωτήσεις..

- ***Είστε ένας ενήλικας που ζει στην Ευρώπη. Θα ενδιαφερόσασταν να συμμετάσχετε σε***

Δραστηριότητες	**Τι είναι;**
Εργαστήρι του Grundtvig	
Ένα πρόγραμμα εθελοντισμού	

- *Εργάζεστε στο αντικείμενο της εκπαίδευσης ενηλίκων.Θα ενδιαφερόσασταν να οργανώνατε, να λαμβάνατε μέρος, να συνεργαζόσασταν…*

Δραστηριότητες	**Τι είναι;**
Εκπαιδευτικό πρόγραμμα	
Εργαστήρι του Grundtvig	
Επισκέψεις και ανταλλαγές	
Μαθησιακή συνεργασία	
Πολυμερή προγράμματα	
Ιστοσελίδες	
Φιλοξενία ενός βοηθού του Grundtvig	
Προπαρασκευαστική επίσκεψη	

Άσκηση – Μαθαίνω πως το κάνω

Αναπτύξτε και σχεδιάστε ένα μάθημα ή ένα εργαστήρι για ένα διεθνές ακροατήριο μέσα στα πλαίσια ενός προγράμματος του Grundtvig. Το θέμα πρέπει να είναι σχετικό με την Ευρώπη. Πρέπει επίσης να έχει σχέση με επαγγελματίες στην εκπαίδευση ενηλίκων από διαφορετικές χώρες.

Χρησιμοποιήστε τον πιο κάτω πίνακα:

Το θέμα:
Διεθνείς συνεργάτες:
Μεθοδολογίες:
Σχέδιο χρόνου και εργασίας:
Μαθησιακά επιτεύγματα:
Στρατηγική διάδοσης:
Στρατηγική αξιολόγησης:
Ακολουθία:
Κόστος σχεδίου:

Οδηγός για αυτή την άσκηση είναι το βιβλίο: *Grundtvig Mobility - How to organize training courses for an international audience,*
http://www.oead.at/fileadmin/lll/dateien/lebenslanges_lernen_pdf_word_xls/grundtvig/fortbildung/2010/handbook_courseprovider.pdf

Μάθημα 4: «διαπολιτισμικές δεξιότητες και στάση απέναντι στη διαφορετικότητα»

Περιεχόμενα

Διαπολιτισμικές δεξιότητες είναι οι δεξιότητες που σε βοηθούν να επικοινωνείς ευέλικτα με ανθρώπους από άλλους πολιτισμούς. Η κατανόηση της στάσης μας, η συνείδηση, η απόκτηση πολιτισμικής γνώσης και η ανάπτυξη διαπολιτισμικής συνεργασίας: όλα αυτά είναι κομμάτια των μαθημάτων προσωπικής πρόσβασης.

Πηγές

Αναγνώσματα

- Η υπομονή περιλαμβάνει την προθυμία των πολιτών να ζήσουν σε αρμονία με άλλους ανθρώπους που έχουν διαφορετικές ή και αντίθετες αξίες, απόψεις, συνήθειες, θρησκεία. Ανέπτυξε το επίπεδο της προθυμίας σου και της στάσης απέναντι στη διαφορετικότητα μέσα από την ιστοσελίδα http://tolerancetest.eu
- http://www.norquest.ab.ca/corporate/edresources/intercultural_coach/index.htm
- Πάρε μια καλή ιδέα για τις πέντε διαστάσεις του πολιτισμού και χρησιμοποίησε τις πολιτισμικές διαστάσεις του Hofstede's σαν σημείο εκκίνησης για την αξιολόγηση της δικής σου προσέγγισης: http://www.mindtools.com/pages/article/newLDR_66.htm

Ταινίες:

- Βίντεο του Grundtvig το οποίο κέρδισε σε διαγωνισμό κατά το οποίο ένας αριθμός εκπαιδευτών παρακολουθεί μια ιδιαίτερη διαπολιτισμική εμπειρία και συνδέουν όσα έχουν μάθει: http://www.eaea.org/doc/video/video.php?swf=GR08

- Μια σειρά από βίντεο σχετικών με την διαπολιτισμικότητα: http://www.kwintessential.co.uk/KwintVision/category/intercultural-sensitivity

Άλλες πηγές:

- http://www.kwintessential.co.uk/KwintVision/category/cultural-differences/
- Ιστοσελίδα: http://cindyking.biz/resources/useful-resources/culture-quotes

Στόχοι

- Να ενθαρρύνει την ανάπτυξη πολιτισμικής συνείδησης.
- Να αναγνωρίσει τα προσωπικά εμπόδια και να αντιμετωπίσει την πολιτισμική αποσκευή που κουβαλά μαζί του.
- Α αυξήσει τους τρόπους και τις στρατηγικές διδασκαλίας όπου υπάρχει πολιτισμική διαφορά.

Διάρκεια

- 180 λεπτά

Δραστηριότητα
Ερωτήσεις

Αναλογιζόμενος τη δική σου πρακτική διδασκαλίας με τους ενήλικες, πως πιστεύεις ότι οι πολιτισμικές προοπτικές ταιριάζουν σε κάθε μια από τις συναντήσεις του R M A;

1. Τι πιστεύεις για την ιδέα ότι οι εκπαιδευτές ενηλίκων πρέπει να γίνουν ερευνητές μέσα στα δικά τους

μαθήματα/συναντήσεις του RMA με σκοπό να κατανοήσουν καλύτερα την πολιτισμική διαφορετικότητα;

Άσκηση – Μαθαίνω πώς να το κάνω

1. Μοιράσου την άποψή σου σχετικά με το διαπολιτισμικό διάλογο με τους άλλους μέσα από την ιστοσελίδα: http://openlines.labforculture.org
2. Μέσα από την εκπαίδευση ενηλίκων μπορεί να προωθηθεί η συνείδηση για την αξία της πολιτισμικής διαφοράς, βελτιώνοντας και τον εκπαιδευτικό σχεδιασμό αλλά και την εκπαίδευση ενηλίκων.
3. Μαζέψτε παραδείγματα από μια ποικιλία πολιτισμικών αναφορών.
4. Κλειδί: Αναρωτήσου ποιες απόψεις και προοπτικές λείπουν από τον κατάλογο με τα παραδείγματα τα οποία συχνά χρησιμοποιείς (θέματα R M A);

Μάθημα 5: «δημιουργικότητα»

Περιεχόμενα

Η δημιουργικότητα μπορεί να καθοριστεί με διαφορετικούς τρόπους, ένας είναι: Το να είσαι δημιουργικός σε βοηθά να λαμβάνεις υπόψη διαφορετικές προοπτικές και απόψεις. Αποτέλεσμα αυτού είναι η καλύτερη κατανόηση μιας κατάστασης και η εύρεση αποτελεσματικών λύσεων στα προβλήματα. Η δημιουργικότητα σε κρατά σε εγρήγορση και βελτιώνει την παραγωγικότητα της εργασίας σου. Υπάρχει η δυνατότητα για δημιουργία σε κάθε άτομο , η οποία μπορεί να αναπτυχθεί ή να απορριφθεί, να καλλιεργηθεί ή να αγνοηθεί. Ανακαλύπτοντας τη δική σου δημιουργικότητα ανοίγονται νέοι ορίζοντες και αυξάνεται η ποιότητα ζωής.

Πηγές

Αναγνώσματα:

- Creative thinking, http://www.parnell-group.eu/resources/Creative%20Thinking.pdf
- Lateral Thinking, http://www.marilenabeltramini.it/progetti0708/beltramini_lamezia/DeBono_Rep_Chapman.pdf
- Creativity and Creative Thinking, http://www.brainstorming.co.uk/tutorials/creativethinking.html
- Creativity and Innovation, http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/valorisation/docs/bp-euprogrammes_en.pdf
- Creativity in Schools in Europe: a survey of Teachers, http://ftp.jrc.es/EURdoc/JRC55645_Creativity%20Survey%20Brochure.pdf
- Fostering Creative Learning and Supporting Innovative Teaching, http://ftp.jrc.es/EURdoc/JRC52374_TN.pdf

Βίντεο:
Για δική σου έμπνευση!
http://www.youtube.com/watch?v=QdlBJ-q-4JE
http://www.dailymotion.com/video/xcvhqh_towards-a-creative-europe-what-role_news
http://www.youtube.com/watch?v=0xth34acSVc

Άλλες χρήσιμες ιστοσελίδες:

- The 2009 European Year of Creativity and Innovation, http://create2009.europa.eu
- European Ambassadors for Creativity and Innovation, http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc/year09/manifesto_en.pdf

Στόχοι

- Η ανάπτυξη της ικανότητας, να βγαίνω έξω από τα καθορισμένα πλαίσια και να κοιτάζω ένα θέμα από διαφορετικές οπτικές γωνίες.
- Η ανάπτυξη της συνείδησης σχετικά με την ποικιλία που υπάρχει στις επιλογές για δημιουργική σκέψη.
- Ενθάρρυνση της ανάπτυξης της δημιουργικότητας και εφαρμογή της.

Διάρκεια:
180 λεπτά

Δραστηριότητα
Ερωτήσεις

1. Τι σημαίνει για σένα η δημιουργικότητα (και στη δουλειά σου); (Λαμβάνοντας υπόψη και το παρελθόν και το μέλλον)

2. Επαφή με άλλους ανθρώπους/ φίλους/ συνάδελφους/ εκπαιδευτές ενηλίκων – ποια η διαφορά του να είναι κάποιος δημιουργικός και να σκέφτεται μονόπλευρα.

Άσκηση – μαθαίνω πώς να ενεργώ δημιουργικά.

1. Ό,τι κι αν κάνεις – Όσο πιο δημιουργικά γίνεται, τόσο πιο ενδιαφέρον το βρίσκουν κάποια άτομα. Χρησιμοποίησε όσο χρόνο πρέπει και προκάλεσε τον εαυτό σου. Μπορείς να χρησιμοποιήσεις τις πιο κάτω ερωτήσεις:

- Εικασία: «Τι κι αν….;»
- Μονόπλευρη σκέψη: Σκέψου από την αντίθετη θέση. Τι δεν θέλεις να κάνεις;
- Ξεπέρασε τα όρια ψάχνοντας για μία παραπάνω προοπτική. Για παράδειγμα έχεις δύο απόψεις: 1. Η γνώση είναι σημαντική. 2. Η ικανότητα είναι σημαντική. – Τρίτη προοπτική θα μπορούσε να είναι: Η προθυμία είναι σημαντική!
- Κοιτάζοντας πίσω και μπροστά: «Πως το έκανα πριν;» «Πως θα μπορούσα να το κάνω στο μέλλον;»
- Προσπάθησε να συνδυάσεις λύσεις και σκέψεις.
- "Tabula rasa" Αρχίζω από το μηδέν.
- Οπτικοποίηση: Χρησιμοποίησε τη ζωγραφική ή την εικονογραφία. Τι ξέχασα; Που θέλουμε να φτάσουμε;
- Έμπνευση: Πως σκέφτονται οι άλλοι άνθρωποι ή οι άλλες χώρες; Συζήτηση και ανταλλαγή ιδεών μέσα στην ομάδα.

2. Προκάλεσε τον εαυτό σου!
Χρησιμοποίησε τα επισυναπτόμενα χαρτιά και ζωγράφισε όσο πιο πολλά πράγματα σου έρχονται στο μυαλό, και τους κύκλους. Μοιράσου αυτή την άσκηση με ένα φίλο για να εμπνευστείς και να επικοινωνήσεις δημιουργικά.

3. Κάνε μια αλλαγή!

Σκέψου τον τρόπο ζωής σου και το ρόλο της δημιουργικότητας. Πως θα ήθελες να είναι. Κάνε μια αλλαγή για να προκαλέσεις τον εαυτό σου. Μπορείς να είσαι όσο πιο δημιουργικός θέλεις. ☺

Λύση του: «Προκάλεσε τον εαυτό σου!»

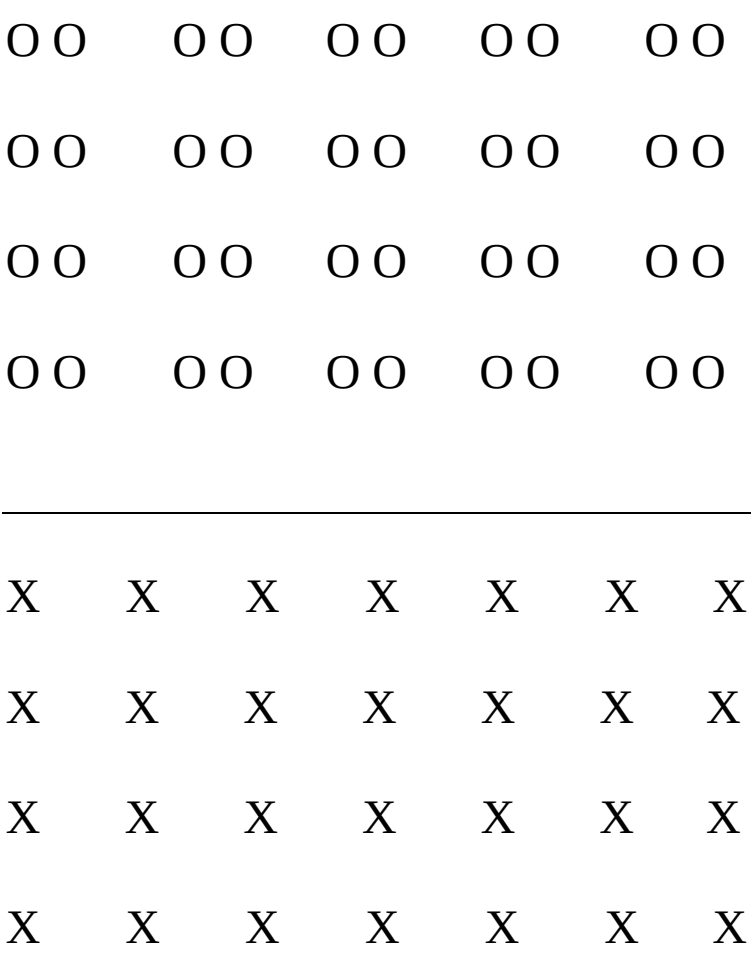

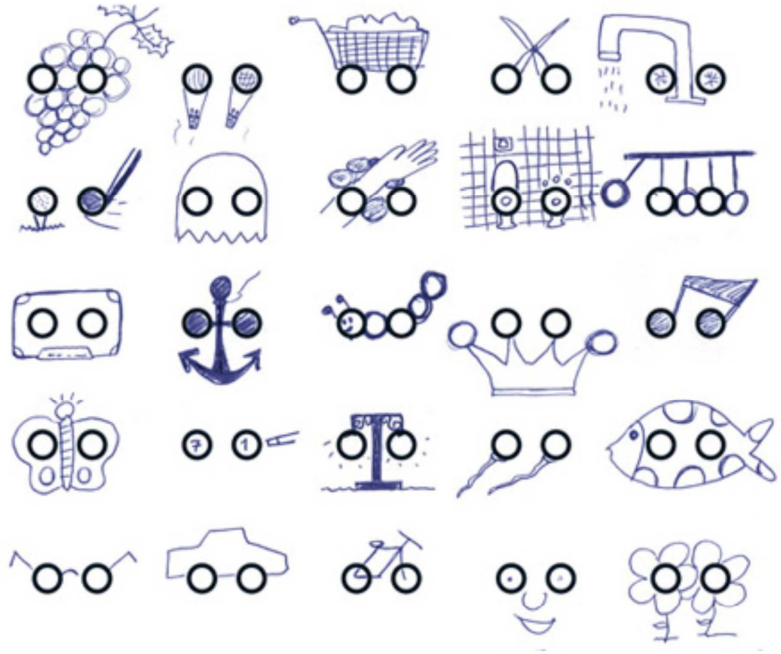

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Αυτό το εγχειρίδιο έχει γραφτεί από τους Amico Dolci και Fausto Amico (Centre for creative development Danilo Dolci) με τη βοήθεια της Marie Marzloff και του Vito La Fata (CESIE), των Hans Donders και Anja Stofberg (Rotterdam University Of Applied Science), της Sara Marcos Ispierto (Fundación INTRAS), της Claudia Feth (CJD), του Παναγιώτη Αγγελίδη (Πανεπιστήμιο Λευκωσίας), των Simone Rizzi και Giorgio Comi (SFAL - Swiss Federation for Adult Learning), των Gianna Cappello και Fabio Lo Verde (University of Palermo και εξωτερικοί αξιολογητές του προγράμματος EDDILI).
Το κέντρο αναγνωρίζει το σπουδαίο έργο που πραγματοποιήθηκε για το εγχειρίδιο αυτό και εκτιμούμε το χρόνο και την προσπάθεια που κατέλαβαν τα μέλη της ομάδας για το πρόγραμμα αυτό.
Ευχαριστούμε επίσης την Daniela Mannino επαγγελματία μεταφράστρια αγγλικής γλώσσας. Είμαστε ευγνώμονες σε όλο το προσωπικό εκπαίδευσης ενηλίκων από όλους τους οργανισμούς, οι οποίοι έδωσαν τις ιδέες τους και τις πληροφορίες τους για να πραγματοποιηθεί το εγχειρίδιο αυτό.
Το Κέντρο αναγνωρίζει επίσης τη μεγάλη εκδοτική συμβολή του Giuseppe la Rocca, γραφίστα του Centre for Creative Development Danilo Dolci.

Amico Dolci και Fausto Amico

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

It's never too late to Learn, European Commission, Brussels, 2006
Non violence in Education, Jean Marie Muller, United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, Paris, 2002
Comunicare, legge della vita, Danilo Dolci, La Nuova Italia, Scandicci, 1997
Dal trasmettere al comunicare, Danilo Dolci , Torino, Sonda, *1988*
The world is only one creature, Danilo Dolci, Amity House, 1984
La struttura maieutica e l'evolverci, Danilo Dolci, La Nuova Italia, Scandicci, 1996
Attualità profetica, Danilo Dolci, Mesogea 2009
Poema umano, Danilo Dolci, Einaudi, Torino 1974
Nessi fra esperienza etica e politica, Danilo Dolci, Lacaita, Manduria 1993
Esperienze e riflessioni, Laterza, Bari 1974
Dal trasmettere al comunicare, Sonda, Torino 1988
The man who plays alone, Maggibbon & Kee, 1968, copyright Einaudi, 1966
Una rivoluzione nonviolenta, Giuseppe Barone, Altra Economia, 1999
Danilo Dolci, Attualità profetica. Cosa è la maieutica, Sebastiano Pennisi, Mesogea, 2008
Danilo Dolci, Attualità profetica. Una scuola maieutica per una società democratica, Francesco Cappello, Mesogea, 2008
Seminare domande, Francesco Cappello, Emi Edu, 2011
Verso una maieutica planetaria, Tiziana Morgante article, 2007
Danilo Dolci educatore, Edizioni cultura della pace, Antonino Mangano, S.Domenico di Fiesole (Fi) 1992
La parola maieutica, Adriana Chemello, Vallecchi, Firenze 1988

Inventing the Future – Reciprocal Maiutic Approach for conflict transformation, Centro per lo Sviluppo Creativo Danilo Dolci, 2005
Gioranta maieutica, Il metodo nonviolento nell'esperienza di Danilo Dolci, Centro per lo Sviluppo Creativo Danilo Dolci, 2002
Reciprocal Maieutic approach and learning democracy, Ana Afonso, "Centro Per lo Sviluppo Creativo Danilo Dolci" article, 2009
T-kit on social inclusion, Council of Europe and European commission, 2003
T-kit l'appprentissage intercultural, Conseil de l'Europe et Commission Européenne, 2001
Under construction, citizenship, youth and europe t-kit on european citizenship, Council of Europe and european commission, 2003
Poder, educación y conciencia. Sociología de la transmisión cultural, Berstein, El Roure, 1990
La educación en materia de comunicación, UNESCO, 1984
Innovemos el aula: creatividad, grupo y dramatización, Rosa Montoliu, 2000
Torbellino de ideas: por una educación participativa y creativa. Universidad de Santiago de Compostela, 2000
Cultura de paz y gestión de conflictos, Fisas, Icaria, 1998
Temas transversales y educación en valores, Lucini, Alauda-anaya,1999
Mainstreaming the culture of peace, UNESCO, 2002

RMA is a 'μια διαδικασία συνεργατικής διερεύνησης η οποία ξεκινά από τις εμπειρίες και εμπνεύσεις των ατόμων' (Dolci, 1996)

Lifelong Learning Programme
Sub-Programme Grundtvig

Project Number:
502999-LLP-1-2009-IT-GRUNDTVIG-GMP

http://reciprocalmaieutic.danilodolci.it/

http://www.danilodolci.org/

CENTRO PER LO SVILUPPO CREATIVO "DANILO DOLCI"

cesie
the world is only one creature

UNIVERSITY OF NICOSIA
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ

SVEB FSEA

FUNDACIÓN INTRAS

ROTTERDAM UNIVERSITY

cid
die-chancengeber.de

EACEA
Education, Audiovisual & Culture Executive Agency

Education and Culture DG
Lifelong Learning Programme

Το σχέδιο αυτό χρηματοδοτήθηκε με την υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.
Η παρούσα δημοσίευση δεσμεύει μόνο τον συντάκη της και η Επιτροπή δεν ευθύνεται για τυχόν χρήση των πληροφοριών που περιέχονται σε αυτήν